

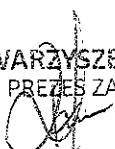
Załącznik nr 1
do Uchwały nr 8/2019
Walnego Zebrania Członków Stowarzyszenia LYSKOR
z dnia 21 maja 2019 r.

Strategia Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność na lata 2016-2023

Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania LYSKOR

Maj 2019

STOWARZYSZENIE LYSKOR
PREZES ZARZĄDU

.....
Radosław Łuszcz

STOWARZYSZENIE LYSKOR
44-295 Łyski, ul. Sikorskiego 2
NIP 642-294-87-18 REGON 240397359
tel/fax 32 440-76-01

Spis treści

WYJAŚNIENIE SKRÓTÓW.....	3
WSTĘP.....	4
I. CHARAKTERYSTYKA LGD	5
I.1 Opis procesu budowania partnerstwa	5
I.2 Doświadczenie LGD i członków LGD w realizacji operacji.....	7
I.3 Struktura LGD.....	8
I.4 Struktura Rady LGD, do której wyłącznej właściwości należy wybór operacji.....	9
I.5 Zasady funkcjonowania LGD.....	9
I.6 Potencjał ludzki LGD	9
II. PARTYCYPACYJNY CHARAKTER LSR	11
III. DIAGNOZA - OPIS OBSZARU I LUDNOŚCI.....	13
III.1 Problemy i obszary interwencji dla poszczególnych grup związanych z LSR	13
III.2 Charakterystyka gospodarki obszaru	16
III.3 Rynek pracy	17
III.4 Sektor społeczny.....	19
III.5 Problemy społeczne.....	20
III.6 Wewnętrzna spójność obszaru	22
III.7 Podsumowanie diagnozy – grupy docelowe	25
IV. ANALIZA SWOT.....	26
V. CELE I WSKAŹNIKI	28
VI. SPOSÓB WYBORU I OCENY OPERACJI ORAZ SPOSÓB USTANAWIANIA KRYTERIÓW WYBORU.....	39
VII. PLAN DZIAŁANIA.....	43
VIII. BUDŻET LSR	44
IX. PLAN KOMUNIKACJI.....	45
X. ZINTEGROWANIE.....	46
XI. MONITORING I EWALUACJA	50
XII. STRATEGICZNA OCENA ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO	54
XIII. Wykaz literatury	55
Załączniki do Strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność na lata 2016-2023.....	56
Załącznik nr 1 – Procedura aktualizacji LSR.....	56
Załącznik nr 2 – Procedura dokonywania ewaluacji i monitoringu	58
Załącznik nr 3 - Plan działania	62
Załącznik nr 4 – Budżet LSR.....	65
Załącznik nr 5 – Plan komunikacji.....	66

WYJAŚNIENIE SKRÓTÓW

EFMR - Europejski Fundusz Morski i Rybacki

EFRR - Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego

EFRROW - Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

EFS - Europejski Fundusz Społeczny

EFSI - Europejskie Fundusze Strukturalne i Inwestycyjne

LEADER - działanie LEADER w PROW 2014-2020

LGD - lokalna grupa działania

LSR - strategia rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność

PG - projekt grantowy

PROW - Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020

RLKS - rozwój lokalny kierowany przez społeczność, w przypadku EFRROW jest to działanie LEADER

Rozporządzenie 1303/2013 – rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz ustanawiające przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1083/2006 (Dz. Urz. UE L 347 z 20.12.2013 r., str. 320, z późn. zm.)

Rozporządzenie 1305/2013 - rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1305/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) i uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1698/2005 (Dz. Urz. UE L 347 z 20.12.2013 r., str. 487, z późn. zm.)

Rozporządzenie 508/2014 - rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 508/2014 z dnia 15 maja 2014 r. w sprawie Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz uchylające rozporządzenia Rady (WE) nr 2328/2003, (WE) nr 861/2006, (WE) nr 1198/2006 i (WE) nr 791/2007 oraz rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr

1255/2011 (Dz. Urz. UE L 149 z 20.5.2014 r., str. 1)

RPO - regionalny program operacyjny

SW - samorząd województwa, reprezentowany przez Zarząd Województwa Ustawa o rozwoju lokalnym - ustawa z dnia 20 lutego 2015 r. o rozwoju lokalnym z udziałem lokalnej społeczności (Dz. U. poz. 378)

WZC - walne zebranie członków

WSTĘP

Lokalna Strategia Rozwoju na lata 2016-2023 obszaru Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania LYSKOR będzie niewątpliwie wpływać na jeden z kluczowych elementów, jakim jest zrównoważony rozwój. Będzie to taki kierunek rozwoju społecznego i gospodarczego, który zaspokoi potrzeby społeczności lokalnej nie doprowadzając do degradacji środowiska przyrodniczego. W praktyce będzie oznaczało harmonijny, zrównoważony rozwój w wymiarze ekologicznym, ekonomicznym i społecznym z pełnym uwzględnieniem ładu przestrzennego.

I. CHARAKTERYSTYKA LGD

Nazwa i status prawny LGD oraz data i numer wpisu do Krajowego Rejestru Sądowego Nazwa: Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania LYSKOR, działające na mocy: ustawy z dnia 7 kwietnia 1989r. Prawo o stowarzyszeniach (tekst jednolity z dnia 31 maja 2001r., Dz. U. z 2001 r. Nr 79, poz. 855 z późn. zm.), ustawy z dnia 20 lutego 2015 r. o rozwoju lokalnym z udziałem lokalnej społeczności (Dz. U. 2015, poz. 378); 3), ustawy z dnia 20 lutego 2015 r. o Wspieraniu Rozwoju Obszarów Wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na Rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 (Dz. U. 2015 poz. 349), rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiającego wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz ustanawiającego przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz uchylającego rozporządzenie Rady (WE) nr 1083/200; rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1305/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (Dz. Urz. UE L347/487 z 20.12.2013 r.), ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie (tekst jednolity z dnia 14 lipca 2014r., Dz. U. 2014r., poz. 1118 z późn. zm.) oraz Statutu. Stowarzyszenie LYSKOR zostało zarejestrowane w Krajowym Rejestrze Sądowym postanowieniem Sądu Rejonowego w Gliwicach z dnia 24 maja 2006 r., pod numerem KRS 0000257707. Siedziba Stowarzyszenia mieściła się w Lyskach przy ul. Dworcowej 1a. Obecna siedziba mieści się w Pstrażnej przy ul. Szkolnej 7.

1.1 Opis procesu budowania partnerstwa

Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania LYSKOR powstało w dniu 5 stycznia 2006 r. w ramach tzw. Schematu I Pilotażowego Programu LEADER+, realizowanego w ramach Sektorowego Programu Operacyjnego Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich. Grupa członków założycieli partnerstwa ukształtowała się głównie w wyniku licznych działań aktywizująco-szkoleniowych (prowadzonych na obszarze 2 gmin tworzących to partnerstwo tj. Lyski i Kornowac), będących elementem Schematu I, zrealizowanych na przełomie 2005/2006 r. Głównym celem zawiązania LGD w formie trójsektorowego partnerstwa było rozwinięcie i uzupełnienie istniejących zamierzeń rozwojowych w odniesieniu do tego obszaru, jak również jego promocja na zewnątrz oraz wśród samych mieszkańców. Opracowano wówczas Zintegrowaną Strategię Rozwoju Obszarów Wiejskich, jednak zbyt duża gęstość zaludnienia wykluczyła LGD z udziału w Schemacie II Pilotażowego Programu LEADER+. Pomimo to, w latach 2006-2008 w miarę posiadanych, skromnych możliwości finansowych i organizacyjnych Stowarzyszenie zrealizowało m.in. takie inicjatywy jak: „Biesiada Śląska” dla mieszkańców obszaru LGD, dożynki gminne w sołectwie Pstrażna (w charakterze współorganizatora) i inne imprezy kultywujące miejscowe zwyczaje i tradycje, przegląd zespołów artystycznych z przedstawianiem dorobku artystycznego poszczególnych zespołów działających na terenie Gminy Lyski.

W perspektywie finansowej 2007-2013 Stowarzyszenie LYSKOR zostało wybrane do realizacji LSR w ramach Osi 4 Leader Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013. Od 2009 r. wdraża projekty objęte inicjatywą Leader, co oznacza powiązanie działań na rzecz rozwoju wsi. Inicjatywa ta, wspomaga również działania aktywizujące oraz integrujące społeczeństwo. W ramach aktywizacji lokalnej społeczności prowadzono doradztwo dla beneficjentów, zrealizowano liczne szkolenia w zakresie aplikowania o środki w ramach LSR, przeprowadzono konkursy, warsztaty rękodzielnicze oraz zrealizowano wydarzenia kulturalne, integracyjne i promocyjne, m.in.:

- „Rowerem po obszarze LYSKOR-u” – rajdy rowerowe na przełomie września i października,
- Noc Świętojańska, Biesiada Miodowa – wydarzenia kultywujące lokalne tradycje i zwyczaje,
- Przeglądy Zespołów Artystycznych.

Przeprowadzono 18 naborów (8 w ramach „małych projektów”, 5 w ramach „Odnowy i rozwoju wsi”, 3 w ramach „Tworzenia i rozwoju mikroprzedsiębiorstw” oraz 2 w ramach „Różnicowania w kierunku działalności nierolniczej”). W ramach LSR zrealizowano m.in. następujące operacje:

- „Modernizacja obejścia wokół Domu Kultury w Rzuchowie” – Beneficjent Gmina Kornowac, wartość dofinansowania 219 500,00 PLN,
- „Budowa placów zabaw w sołectwach Kornowac, Łańce, Pogrzebień, Rzuchów należących do Gminy Kornowac” – Beneficjent Gmina Kornowac, wartość dofinansowania 84 414,00 PLN,
- „Remont budynków gminnych w Lyskach i Nowej Wsi” – Beneficjent Gmina Lyski, wartość dofinansowania 156 257,75 PLN,
- „Remont budynku gminnego w Adamowicach i Raszczycach” - Beneficjent Gmina Lyski, wartość dofinansowania 188 306,56 PLN,
- „Zagospodarowanie terenu przy budynku gminnym w Nowej Wsi przy ulicy Rybnickiej” – Beneficjent Gmina Lyski, wartość dofinansowania 144 849,00 PLN,
- „Podwyższenie konkurencyjności przedsiębiorstwa i zwiększenie poziomu zatrudnienia poprzez zakup nowej maszyny” – Beneficjent Piotr Bednarski, wartość dofinansowania 20 362,00 PLN,
- „Wzmocnienie działalności kulturalnej poprzez doposażenie świetlic w Gminnym Ośrodku Kultury w Kornowacu” – Beneficjent Gminny Ośrodek Kultury w Kornowacu, wartość dofinansowania 14 198,32 PLN,
- „Promocja dziedzictwa kulturowego poprzez zakup strojów ludowych dla zespołu folklorystycznego” – Beneficjent Kółko Rolnicze Pstrążna, wartość dofinansowania 5 858,34 PLN,
- „Wieś Kobyła – takie miejsce na Śląsku od 8 wieków” – Beneficjent Ochotnicza Straż Pożarna Kobyła, wartość dofinansowania 15 192,00 PLN,
- „Długi lot do domu. Losy mjr Antoniego Tomiczka zapisane w ocalałych dokumentach i fotografiach” – Beneficjent Gminna Biblioteka Publiczna w Lyskach, wartość dofinansowania 36 645,88 PLN,
- „Stworzenie miejsca rekreacji poprzez budowę siłowni zewnętrznej” – Beneficjent Ochotnicza Straż Pożarna w Rzuchowie, wartość dofinansowania 18 149,33 PLN.

Dzięki zrealizowanym operacjom poprawiła się jakość życia na obszarze LGD. Poprawie uległa także jakość przestrzeni publicznej – infrastruktury społeczno-kulturalnej, zacieśniły się więzi pomiędzy mieszkańcami, wypromowano obszar objęty LSR. Projekty te determinowały jeszcze większy stopień zacieśnienia sąsiedzkich stosunków między gminami Lyski i Kornowac. Stowarzyszenie skupia obecnie 130 członków.¹ W 2015 r. w ramach rozwoju stowarzyszenia, uchwałą z dnia 18 maja 2015 r. do LGD LYSKOR przyjęto Gminy Gaszowice, Jejkowice oraz Miasto Pszów. Obecnie LGD LYSKOR tworzą 4 gminy wiejskie, tj. Gmina Gaszowice, Jejkowice, Kornowac, Lyski oraz 1 gmina miejska – Miasto Pszów. Stowarzyszenie działa w zakresie terytorialnym powiatu rybnickiego (Lyski, Gaszowice, Jejkowice), raciborskiego (Kornowac) oraz wodzisławskiego (Pszów). Obszar jest spójny przestrzennie – każda gmina członkowska graniczy bezpośrednio z przynajmniej jedną gminą spośród pozostałych gmin członkowskich.

---

¹ Stan na grudzień 2015 r.

Rysunek 1 Zakres terytorialny LGD LYSKOR

LGD LYSKOR zajmuje powierzchnię 131 km² o łącznej liczbie ludności 42 130 wg faktycznego miejsca zamieszkania. Są to:

Gmina	Powiat	Charakter gminy	Powierzchnia km ²	Liczba mieszkańców
Lyski	rybnicki	gmina wiejska	57	9 573
Gąszowice	rybnicki	gmina wiejska	20	9 260
Jejkowice	rybnicki	gmina wiejska	8	4 009
Kornowac	raciborski	gmina wiejska	26	5 036
Pszów	wodzisławski	gmina miejska	20	14 252

Źródło: Dane GUS, stan na dzień 31 grudnia 2013 r.

I.2 Doświadczenie LGD i członków LGD w realizacji operacji.

Bogate doświadczenie wszystkich gmin należących do Stowarzyszenia, w realizacji przedsięwzięć w latach 2007-2013 przyczyniło się do tworzenia lepszych warunków integracji i zawiązywania więzi społecznych. Na doświadczenie LGD LYSKOR oraz jej członków w zakresie realizacji innych projektów niż w ramach LSR, przeprowadzonych na obszarach wiejskich składają się m.in.:

- Udział w programie pilotażowym LEADER+ - Schemat I, nazwa projektu „Opracowanie Zintegrowanej Strategii Rozwoju Obszarów Wiejskich i stworzenie Lokalnej Grupy Działania działającej w gminach Lyski i Kornowac.” W ramach projektu przeprowadzono m. in. akcję promocyjną w prasie, diagnozę lokalnej społeczności (ankietyzacja ludności), szkolenia, opracowanie Zintegrowanej Strategii Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz wydano folder promocyjny. Koszt projektu wyniósł 71 061,00 zł.
- Gmina Lyski: „Budowa kanalizacji sanitarnej w Suminie przy ulicy Leśnej” – w ramach PROW 2007-2013, wartość dofinansowania 104 690,00 zł.
- Gmina Lyski: „Rozwój umiejętności komputerowych w Gminie Lyski” – w ramach PO KL, wartość dofinansowania 49 670,00 zł.

- Gmina Lyski: „Ścieżki łączą granice w gminie Lyski - uzupełnienie transgranicznej sieci ścieżek rowerowych” – w ramach POWT RCz-RP (Euroregion Silesia), wartość dofinansowania 14 046,70 euro.
- Gmina Kornowac: „Gmina Naturalnie Słoneczna - montaż instalacji solarnych w budynkach mieszkalnych na terenie Gminy Kornowac” – w ramach RPO WŚL 2007-2013, wartość dofinansowania 3 737 687,05 zł.
- Gmina Kornowac: "Budowa kanalizacji sanitarnej w Kobylu" – w ramach PROW 2007-2013, wartość dofinansowania EFRROW 1 164 287,00 zł, wartość dofinansowania WFOŚiGW 343.537,03 zł.
- Gmina Kornowac: "Budowa punktu widokowego w Pogrzebieniu" – w ramach PO WT RCz-RP (Euroregion Silesia), wartość dofinansowania 101.474.83 zł, dofinansowanie z budżetu państwa 11 937,39 zł.
- „Ograniczanie niskiej emisji w budynkach użyteczności publicznej w Powiecie Rybnickim” - partnerami projektu były Gminy: Gaszowice, Lyski oraz Czerwionka - Leszczyny. Całkowita wartość projektu wynosi 8.261.312,11 zł z czego 5 394 636,80 zł to kwota dofinansowania ze środków Unii Europejskiej z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach RPO WŚL na lata 2007-2013.
- Gmina Jejkowice: Zakup wyposażenia i dostosowanie pomieszczeń oddziałów przedszkolnych w szkole do potrzeb i możliwości dzieci w wieku 3-5 lat. Stworzenie nowoczesnego placu zabaw z bezpieczną nawierzchnią na potrzeby oddziałów przedszkolnych w szkole – w ramach PO KL, całkowita wartość projektu 174 540,00 zł.
- Gmina Jejkowice: „Budowa systemu kanalizacji sanitarnej” – w ramach PROW 2007-2013, wartość dofinansowania 1 223 788,00 zł.
- Gmina Jejkowice: „Budowa pełnowymiarowej sali gimnastycznej wraz z zapleczem przy gimnazjum” – dotacja Ministerstwa Sportu i Turystyki 1 500 000,00 zł.
- Gmina Gaszowice: „Budowa budynku wielofunkcyjnego w Czernicy” – w ramach PROW 2007-2013, wartość dofinansowania 224 219,00 zł.
- Gmina Gaszowice: „Remont Ośrodka Kultury i Sportu w Gaszowicach” – PROW 2007-2013, wartość dofinansowania 160 626,00 zł.
- Gmina Gaszowice: „Budowa kanalizacji sanitarnej w sołectwie Gaszowice” - PROW 2007-2013, wartość dofinansowania 192 707,00 zł.
- Miasto Pszów: „Plan gospodarki niskoemisyjnej Gminy Miasta Pszów na lata 2014 – 2020” (PGN) w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko, Priorytet IX Infrastruktura energetyczna przyjazna środowisku i efektywność energetyczna. Całkowita wartość projektu to 35.500,00 zł, z czego dofinansowanie z Funduszu Spójności wyniesie 85% czyli 30.175,00 zł. (2015 r.).
- Miasto Pszów: „Modernizacja układu komunikacyjnego w centrum Pszowa” w ramach RPO WŚL 2007-2013, wartość dofinansowania 2 590 437,78 zł.
- Miasto Pszów: „Kompleksowa termomodernizacja wraz z budową instalacji solarnych w czterech placówkach oświatowych w Pszowie” – w ramach PRO WŚL 2007-2013, wartość dofinansowania 1 494 401,08 zł.
- Miasto Pszów: "Integracja dzieci - szansą na równy start" – w ramach PO KL 2007-2013, realizacja dodatkowych zajęć (warsztaty komputerowe) dla wychowanków przedszkola, wartość dofinansowania 643 300,17 zł.

Przedsięwzięcia z udziałem społeczności, organizowane przez lokalne stowarzyszenia czy instytucje, tj. OSP, Ludowe Kluby Sportowe czy Koła Gospodyń Wiejskich generują zawiązanie więzi i determinowanie spójności lokalnej. Stowarzyszenie, należące również do obszaru Subregionu Zachodniego, wspiera ideę samorządności lokalnej, przyczyniając się tym samym do ochrony mienia oraz wymiany doświadczeń. Mieszkańcy uczestniczą w imprezach i wydarzeniach kulturalnych organizowanych przez ościennie gminy wchodzące w skład LGD LYSKOR.

I.3 Struktura LGD

Stowarzyszenie jest partnerstwem trójsektorowym. Liczebność ich przedstawicieli przedstawia się następująco:

- sektor publiczny – 5, jest reprezentowany przez przedstawicieli gmin wchodzących w skład LGD,
- sektor gospodarczy – 12, reprezentowany przez przedstawicieli podmiotów gospodarczych funkcjonujących na obszarze objętym LSR, a także rolników,

- sektor społeczny, w tym mieszkańcy – 66, reprezentują mieszkańcy obszaru objętego LSR, w tym przedstawiciele organizacji pozarządowych².

Każdemu członkowi na Walnym Zebraniu Członków przysługuje jeden głos. Trójsektorowość jest zachowana także w podziale na gminy – z obszaru każdej z gmin członkowskich w składzie LGD znajduje się co najmniej 1 przedstawiciel każdego z sektora. Zatem skład WZC jest reprezentatywny dla specyfiki obszaru objętego LSR oraz przyjętych kierunków działania.

I.4 Struktura Rady LGD, do której wyłącznej właściwości należy wybór operacji

W LGD LYSKOR organem decyzyjnym jest Rada, do której wyłącznej kompetencji należy wybór operacji, ustalanie kwoty wsparcia oraz ich zatwierdzanie. Zgodnie z Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. w skład Rady wchodzi przedstawiciele władz publicznych, lokalnych partnerów społecznych i gospodarczych oraz mieszkańców. Struktura Rady LGD jako organu podejmującego decyzje co do wyboru projektów w ramach wdrażania LSR odzwierciedla powszechnie obowiązujące wymogi dla tego typu organów. W skład Rady wchodzi przedstawiciele sektora publicznego, społecznego i gospodarczego, przy czym na poziomie podejmowania decyzji ani władze publiczne ani żadna z grup interesu nie posiada więcej niż 49% praw głosu. Liczebność organu Rady LGD LYSKOR wynosi 11 osób, z czego 3 to przedstawiciele sektora publicznego, 3 sektora gospodarczego oraz 5 sektora społecznego. Odpowiedni parytet zostanie zachowany również na poziomie podejmowania decyzji co do poszczególnej operacji. Dla zapewnienia braku dominacji pojedynczej grupy interesu, LGD będzie prowadziła rejestr interesów członków organu decyzyjnego pozwalający na identyfikację charakteru jego powiązań z poszczególnymi projektami. Rejestr ten jest przygotowany na podstawie wywiadu z danym członkiem Rady. Przed dyskusją i głosowaniem nad wyborem operacji, każdy członek Rady podpisuje deklarację bezstronności i poufności. Osoby wchodzące w skład Rady są obowiązane do wyłączenia się z udziału w wyborze operacji w razie zaistnienia okoliczności, które mogą wywołać wątpliwości co do ich bezstronności. Zasady funkcjonowania Rady określa Regulamin Rady.

I.5 Zasady funkcjonowania LGD

Podstawowym dokumentem wewnętrznym regulującym funkcjonowanie LGD LYSKOR jest statut, który jest przyjęty przez Walne Zebranie Członków uchwałą. W ten sam sposób dokonuje się zmiany statutu. Dokumentem, który reguluje funkcjonowanie organu decyzyjnego, w tym sposób przeprowadzenia wyboru i oceny operacji, jest Regulamin Rady, również przyjęty i aktualizowany uchwałą Walnego Zebrania Członków. Do obsługi administracyjno-biurowej działalności Stowarzyszenia, zostało powołane Biuro LGD. Jego organizację i funkcjonowanie uregulowano w Regulaminie Biura, który jest przyjmowany uchwałą Zarządu. Dodatkowo wprowadzono także Regulamin Walnego Zebrania Członków, Regulamin Zarządu oraz Regulamin Komisji Rewizyjnej. Każdy z tych dokumentów zatwierdza poprzez podjęcie uchwały Walne Zebranie Członków.

Do zmiany regulaminów Rady, Walnego Zebrania Członków, Zarządu oraz regulaminu Komisji Rewizyjnej niezbędna jest uchwała WZC. Regulamin Biura LGD może zostać zmieniony uchwałą Zarządu.

I.6 Potencjał ludzki LGD

Osoby zaangażowane w pracę na rzecz LGD posiadają odpowiednie kompetencje i zasoby do tworzenia i zarządzania procesami rozwoju na poziomie lokalnym. Wiedza i doświadczenie osób zaangażowanych do pełnienia funkcji w organach i Biurze LGD odpowiadają zakresowi merytorycznemu LSR. Poniższy opis dotyczy stanu na grudzień 2015 r.

---

² Stan na dzień 22 grudnia 2015 r.

Zarząd liczy obecnie 5 osób, wśród których 4 posiadają min. kilkuletnie doświadczenie w pracy w samorządzie. 1 osoba wchodząca w skład Zarządu posiada min. kilkunastoletnie doświadczenie w pracy zawodowej w sektorze gospodarczym. Wszyscy członkowie Zarządu posiadają wiedzę i doświadczenie niezbędne do pełnienia swoich funkcji.

Również członkowie Rady posiadają wystarczające kompetencje do oceny i wyboru operacji w ramach LSR. Osoby te wykazują się wiedzą nt. przepisów powszechnie obowiązujących regulujących kwestię instrumentu RLKS. Członkowie Rady aktywnie uczestniczyli w procesie budowy LSR oraz tworzenia procedur wyboru operacji, co wskazuje na posiadanie odpowiedniej wiedzy z zakresu kompetencji organu decyzyjnego.

W biurze LGD zatrudnione są osoby, które pracują w LGD LYSKOR od początku wdrażania Inicjatywy Leader. Szczegółowe wymagania przypisane poszczególnym stanowiskom są adekwatne do przewidzianych obowiązków. Szczegóły te zawierają dokumenty załączone do wniosku o wybór LSR, tj. Regulamin Biura LGD, opisy stanowisk pracy.

Wg stanu na grudzień 2015 wszyscy pracownicy posiadają doświadczenie i niezbędną wiedzę do wdrażania i aktualizacji LSR. W przypadku zwiększenia zatrudnienia, nadal ponad połowa pracowników będzie posiadała te kompetencje. Ponadto, polityka szkoleniowa przewiduje stały proces podnoszenia wiedzy i kwalifikacji zarówno pracowników Biura, jak i członków organów Stowarzyszenia.

II. PARTYCYPACYJNY CHARAKTER LSR

Sukces realizacji Lokalnej Strategii Rozwoju zależy głównie od identyfikacji i utożsamiania się interesariuszy lokalnych z dokumentem oraz aktywności potencjalnych beneficjentów. Strategia była tworzona z wykorzystaniem modelu partycypacyjnego, który polegał na współuczestniczeniu społeczności lokalnej w pracach nad strategią. Zastosowano min. 4 partycypacyjne metody konsultacji na każdym kluczowym etapie prac nad opracowaniem LSR.

Model partycypacyjny był realizowany na wszystkich etapach prac nad dokumentem strategicznym. Został powołany zespół roboczy (ZR), w skład którego weszli przedstawiciele każdej z gmin członkowskich oraz pracownicy LGD. Taki sposób konstrukcji ZR pozwolił na lepsze dotarcie do lokalnej społeczności. Przez cały okres tworzenia strategii LGD prowadziła biuro, w którym udzielano informacji, prowadzono doradztwo oraz przyjmowano uwagi i sugestie mieszkańców dotyczące założeń LSR. Ponadto pracownicy biura prowadzili dyżury telefoniczne. W początkowej fazie realizacji prac nad strategią realizowane były badania diagnostyczne, które opierały się na przeprowadzonych ankietach wśród mieszkańców całego obszaru LSR oraz – w kolejnym etapie – konsultacjach z potencjalnymi beneficjentami reprezentującymi różne grupy społeczne. Wyniki badań ankietowych posłużyły jako materiał wyjściowy do spotkań konsultacyjnych. W ramach prac diagnostycznych współdziałanie społeczności lokalnej odbywał się poprzez uczestnictwo w spotkaniach konsultacyjnych oraz poprzez zdefiniowanie faktycznych obszarów problemowych, które wymagają interwencji na obszarze. Głos mieszkańców był analizowany i pogłębiany poprzez kolejne diagnozy i analizy statystyczne. Równolegle przez cały okres przygotowania LSR, LGD prowadziła i na bieżąco aktualizowała stronę internetową na potrzeby przygotowania LSR, na której zamieszczano m.in. takie informacje jak godziny otwarcia biura dla mieszkańców, harmonogram spotkań konsultacyjnych z lokalną społecznością oraz wszelkie informacje umożliwiające społeczności lokalnej aktywny udział w procesie budowy LSR (zaproszenia na spotkania, zaproszenia do konsultacji, projekt LSR z zaproszeniem do konsultacji). Mieszkańcy oraz przedstawiciele organizacji społecznych i podmiotów gospodarczych byli szeroko informowani o spotkaniach (ogłoszenia na stronie internetowej LGD oraz gmin członkowskich, plakaty, informacje na portalu społecznościowym, informacje przekazane w kościołach, zaproszenia skierowane do lokalnych liderów). Szeroko zakrojony sposób informowania pozwolił na dotarcie do grona mieszkańców obszaru o różnym profilu działalności, w różnym przekroju wiekowym.

W ramach opracowywania dokumentu strategicznego odbyło się w sumie 10 spotkań konsultacyjnych. Pierwsze 5 miało charakter wstępny diagnostyczny i były prowadzone w oparciu o jednolity schemat, który umożliwił porównywanie wyników i wyciągnięcie trafnych wniosków: 1. Powitanie uczestników, wprowadzenie i prezentacja celów spotkania. 2. Krótka prezentacja dotychczasowych rezultatów realizacji Programu LEADER na obszarze LGD LYSKOR. 3. Identyfikacja obszarów problemowych/interwencji i kierunków rozwoju zaproponowanych przez uczestników spotkania wraz z rekomendacjami w zakresie strategicznych kierunków rozwoju (analiza SWOT) 4. Tworzenie sprecyzowanych celów zgodnie z oczekiwanymi kierunkami rozwoju, które zostaną ujęte w LSR. Spotkania te odbyły się w każdej z gmin partnerskich:

- 03.08.2015 r. – Jejkowice, 22 uczestników
- 04.08.2015 r. – Gaszowice, 14 uczestników
- 05.08.2015 r. – Pszów, 25 uczestników
- 10.08.2015 r. – Łyski, 19 uczestników
- 24.08.2015 r. – Kornowac, 17 uczestników.

Spotkania te miały charakter badawczo-konsultacyjny i poświęcone były w szczególności analizie mocnych i słabych stron, szans i zagrożeń oraz określeniu celów LSR, a także jej konsultacji. W spotkaniach tych wzięli udział przedstawiciele sektora publicznego, gospodarczego, społecznego oraz mieszkańcy.

Kolejne 5 spotkań miało charakter szczegółowy. Odbywały się w jednym miejscu – Dom Kultury w Rzuchowie – a udział wzięli przedstawiciele wszystkich sektorów oraz mieszkańcy z wszystkich gmin partnerskich. Dotyczyły poszczególnych obszarów tematycznych:

- Ochrona środowiska – 15.09.2015 r., 20 uczestników
- Turystyka – 18.09.2015 r., 11 uczestników
- Rynek pracy – przedsiębiorczość – 22.09.2015 r. – 14 uczestników
- Infrastruktura techniczna na obszarze - mała infrastruktura – 25.09.2015 r., 11 uczestników,

- Poprawa jakości życia na obszarze - poczucie współuczestnictwa i współtworzenia, możliwości samorealizacji – 29.09.2015 r., 11 uczestników.

W ramach poszczególnych obszarów tematycznych w efekcie wskazano przykładowe typy projektów, które powinny być realizowane w ramach LSR. W zakresie prac związanych z doprecyzowaniem celów i priorytetów LSR udział partycypacyjny odbywał się poprzez konsultacje ZR oraz innych przedstawicieli obszaru LGD z ekspertem zewnętrznym. Uwagi zgłaszane przez lokalną społeczność w ramach konsultacji zostały poddane przez ZR analizie i w znacznej części przyjęte. Jednak część odrzucono, mając na uwadze jakość i cel, jakiemu ma służyć strategia oraz brak możliwości realizacji niektórych proponowanych działań, które nie mieszczą się w zakresie wsparcia w ramach RLKS.

Przed zatwierdzeniem LSR przez Walne Zebranie Członków, dokument ten został w całości poddany konsultacjom poprzez wywieszenie na stronie internetowej LGD wraz z zaproszeniem do zapoznania się i wnoszenia uwag. Ostatnim etapem było przyjęcie strategii przez Walne Zebranie Członków Stowarzyszenia LYSKOR.

W trakcie wdrażania LSR w wyniku np. autokontroli, kontroli przez podmiot zewnętrzny, monitoringu, ewaluacji czy zmiany przepisów regulujących RLKS może okazać się, że konieczna będzie aktualizacja LSR. W takim przypadku dokument będzie aktualizowany również przy udziale lokalnej społeczności w następujący sposób: organizacja spotkań konsultacyjnych a także prowadzenie konsultacji drogą telefoniczną, mailową, osobiście w biurze. Ponadto propozycje zmian zamieszczone zostaną na stronie internetowej LGD wraz z zaproszeniem do składania uwag i propozycji zmian.

Pierwotnie zakładano zlecenie opracowania dokumentu przez podmiot zewnętrzny, przy ścisłej współpracy z LGD. Rola eksperta zewnętrznego zmieniła się jednak podczas tworzenia LSR. W trakcie prac nad strategią, zmniejszył się zakres prac wykonanych przez eksperta. Sprowadził się do przeprowadzenia diagnozy obszaru, poprowadzenie spotkań konsultacyjnych i zebrania danych, analizy wyników ankietyzacji, analizy SWOT obszaru objętego LSR. Pozostałe części dokumentu opracowane zostały przez Zespół Roboczy przy udziale lokalnej społeczności.

III. DIAGNOZA - OPIS OBSZARU I LUDNOŚCI

III.1 Problemy i obszary interwencji dla poszczególnych grup związanych z LSR

Z LSR związane są różne grupy interesów, w szczególności:

- mieszkańcy obszaru,
- organizacje społeczne,
- przedsiębiorcy, w tym rolnicy,
- władze publiczne.

Grupę mieszkańców charakteryzuje przede wszystkim sytuacja demograficzna (por. Tabela 1). Dane statystyczne wskazują na rosnący trend jeśli chodzi o liczbę ludności obszaru LGD. Jedynie w mieście Pszów liczba ludności waha się. Ogólnie cały obszar ma powierzchnię 131 km². Największy teren zajmuje gmina Lyski (57 km²), najmniejszy – gmina Jejkowice (8 km²). Średnia gęstość zaludnienia wynosi ponad 323 osoby/km².

Tabela 1 Sytuacja demograficzna w gminach tworzących LGD

Gmina	Liczba ludności (osoby) stan na 31 XII 2012	Liczba ludności (osoby) stan na 31 XII 2013	Liczba ludności (osoby) stan na 31 XII 2014	Powierzchnia (km ²) stan na 31 XII 2014	Gęstość zaludnienia stan na 31 XII 2014
Kornowac	5012	5036	5053	26	193
Gaszowice	9220	9260	9371	20	472
Jejkowice	3990	4009	4045	8	533
Lyski	9490	9573	9603	57	167
Pszów	14269	14252	14293	20	699
RAZEM	41981	42130	42365	131	x

Źródło: <http://stat.gov.pl/> - Bank Danych Lokalnych

Tabela 2 Ludność wg płci i grup wieku – stan na 31.12.2012 r., 31.12.2013 r., 31.12.2014 r.

Gmina	Ogółem (osoba) – 2012 r.			w wieku przedprodukcyjnym - 14 lat i mniej (osoba) – 2012 r.			w wieku produkcyjnym: 15-59 lat kobiety, 15-64 lata mężczyźni (osoba) – 2012 r.			w wieku poprodukcyjnym (osoba) – 2012 r.		
	ogółem	mężczyźni	kobiety	ogółem	mężczyźni	kobiety	ogółem	mężczyźni	kobiety	ogółem	mężczyźni	kobiety
Kornowac	5012	2469	2543	817	422	395	3418	1789	1629	777	258	519
Gaszowice	9220	4546	4674	1506	782	724	6215	3313	2902	1499	451	1048
Jejkowice	3990	2002	1988	696	377	319	2754	1450	1304	540	175	365
Lyski	9490	4657	4833	1324	727	597	6532	3437	3095	1634	493	1141
Pszów	14269	7003	7266	2034	1069	965	9689	5091	4598	2546	843	1703
RAZEM	41981	20677	21304	6377	3377	3000	28608	15080	13528	6996	2220	4776

Gmina	Ogółem (osoba) – 2013 r.			w wieku przedprodukcyjnym - 14 lat i mniej (osoba) – 2013 r.			w wieku produkcyjnym: 15-59 lat kobiety, 15-64 lata mężczyźni (osoba) – 2013 r.			w wieku poprodukcyjnym (osoba) – 2013 r.		
	ogółem	mężczyźni	kobiety	ogółem	mężczyźni	kobiety	ogółem	mężczyźni	kobiety	ogółem	mężczyźni	kobiety
Kornowac	5036	2478	2558	833	430	403	3400	1784	1616	803	264	539
Gaszowice	9260	4576	4684	1539	796	743	6149	3283	2866	1572	497	1075
Jejkowice	4009	2002	2007	693	371	322	2761	1452	1309	555	179	376
Lyski	9573	4696	4877	1349	724	625	6541	3455	3086	1683	517	1166
Pszów	14252	6995	7257	2039	1083	956	9629	5057	4572	2584	855	1729
RAZEM	42130	20747	21383	6453	3404	3049	28480	15031	13449	7197	2312	4885

Gmina	Ogółem (osoba) – 2014 r.			w wieku przedprodukcyjnym - 14 lat i mniej (osoba) – 2014 r.			w wieku produkcyjnym: 15-59 lat kobiety, 15-64 lata mężczyźni (osoba) – 2014 r.			w wieku poprodukcyjnym (osoba) – 2014 r.		
	ogółem	mężczyźni	kobiety	ogółem	mężczyźni	kobiety	ogółem	mężczyźni	kobiety	ogółem	mężczyźni	kobiety
Kornowac	5053	2490	2563	831	421	410	3401	1793	1608	821	276	545
Gaszowice	9371	4636	4735	1591	835	756	6169	3287	2882	1611	514	1097
Jejkowice	4045	2025	2020	704	377	327	2777	1463	1314	564	185	379
Lyski	9603	4720	4883	1354	722	632	6515	3445	3070	1734	553	1181
Pszów	14293	7027	7266	2044	1069	975	9597	5075	4522	2652	883	1769
RAZEM	42365	20898	21467	6524	3424	3100	28459	15063	13396	7382	2411	4971

Źródło: <http://stat.gov.pl/> - Bank Danych Lokalnych

Dane wskazują na stopniowy spadek liczby osób w wieku produkcyjnym, z kolei grupa mieszkańców w wieku poprodukcyjnym wzrasta. Grupa osób starszych 50+ powinna być tym bardziej wspierana i aktywizowana. Najczęściej są to osoby posiadające dużą wiedzę na temat historii czy kultury obszaru, posiadające duże znajomości i kontaktów. Odpowiednie przedsięwzięcia mogą pozwolić wykorzystać te doświadczenia i potencjał.

Zmiana liczby ludności wynika z przyrostu naturalnego i z sytuacji migracyjnej. Jak wskazują dane w czterech z pięciu gmin przyrost naturalny był dodatni, podobnie jeśli chodzi o dane dot. salda migracji. Wzrastająca liczba ludności wynika z mody na osiedlanie się mieszkańców miast na obszarach wiejskich. Przy poprawiającej się infrastrukturze drogowej oraz spopularyzowaniu tzw. telepracy ludzie wybierając miejsce zamieszkania nie przywiązują już takiej uwagi do bliskości miejsca pracy. Wzrasta mobilność społeczeństwa. Jednak warunki pracy, sytuacja na rynku pracy i klimat dla przedsiębiorczości nadal pozostaje ważnym czynnikiem przy wyborze miejsca zamieszkania. Stąd też konieczność wspierania istniejących i nowych przedsiębiorców. Poza tym na obszarze obserwuje się swego rodzaju „powroty” osób, które przez wiele lat przebywały zagranicą w celach zarobkowych, a po przejściu na emeryturę lub po zgromadzeniu odpowiedniej kwoty oszczędności wracają w rodzinne strony.

Obszar LGD powinien wzmacniać konkurencyjność oferowanych usług społecznych i publicznych. Podnoszenie jakości oferty edukacyjnej i kulturalnej może być czynnikiem przyciągającym nowych mieszkańców i zachęcających obecnych do dalszego zamieszkiwania na tym terenie. Zagrożenie związane z tendencją do „odpływu” młodych mieszkańców poza obszar LGD (do dużych ośrodków miejskich typu Gliwice czy Katowice lub zagranicę) zostało wskazane podczas spotkań konsultacyjnych przeprowadzonych na potrzeby diagnozy i analizy SWOT.

Tabela 3 Ruch naturalny w gminach LGD - stan na 31 XII 2014

Gmina	przyrost naturalny na 1000 mieszkańców	saldo migracji na 1000 mieszkańców
Komowice	0,6	3,4
Gaszowice	2,3	9,4
Jelkowice	2,7	4,7
Lyski	-0,6	3,8
Pszów	1,3	-0,2

Źródło: <http://stat.gov.pl/> - Bank Danych Lokalnych

Mieszkańcy postrzegają też warunki życia na obszarze poprzez pryzmat aktywności sektora organizacji pozarządowych, działających głównie w sferze kultury i aktywizacji społeczności lokalnych. Tego rodzaju podmioty wykorzystują lokalne zasoby i dziedzictwo kulturowe, by kultywować tradycje i wzmacniać poczucie tożsamości lokalnej. Bardzo często inicjatywy grup społecznych zorganizowanych formalnie lub nieformalnie pozwalają zwiększyć atrakcyjność oferty spędzania czasu wolnego, co także jest czynnikiem poprawiającym postrzeganie warunków życia na obszarze. Podmioty te zazwyczaj nie dysponują jednak znacznym majątkiem ani środkami własnymi, a swoją działalność opierają na nieodpłatnej pracy członków.

Tabela 4 Obszary problemowe

Grupa związana z obszarem LGD	Problemy/obszary interwencji
Mieszkańcy/ społeczność lokalna	<ul style="list-style-type: none"> • niedostateczna ilość miejsc pracy, • pogarszająca się kondycję finansową gospodarstw domowych, • starzenie się społeczeństwa, • depopulacja, • niedostosowanie infrastruktury lokalnej do zmieniających się potrzeb społeczności, • zagrożenie patologiami.
Organizacje społeczne	<ul style="list-style-type: none"> • ograniczone źródła finansowania inicjatyw organizacji społecznych – konieczność wnoszenia wkładu własnego finansowego, • niechęć młodych ludzi do angażowania się w działalność nieodpłatną • pogarszający się stan infrastruktury, która dysponują organizacje społeczne • rosnące skomplikowanie przepisów prawnych regulujących działalność organizacji
Przedsiębiorcy, w tym rolnicy	<ul style="list-style-type: none"> • ograniczone możliwości dofinansowywania przedsięwzięć inwestycyjnych • rosnące koszty utrzymania pracowników • niejasne przepisy prawne

Władze publiczne	<ul style="list-style-type: none"> • ograniczone środki finansowe • rosnąca liczba zadań • rosnące obciążenie budżetu z tytułu obsługi długu publicznego • duża zmienność przepisów prawa
------------------	---

Źródło: opracowanie własne

III.2 Charakterystyka gospodarki obszaru

Punktem charakterystycznym dla wszystkich gmin tworzących LGD jest związek z funkcjonującymi kopalniami węgla kamiennego. Dane z rejestru REGON wskazują, że na koniec 2014 r. zarejestrowane były 2933 podmioty. Najmniej podmiotów gospodarczych zarejestrowanych było w gminie Jejkowice (341) i Kornowac (363), najwięcej w mieście Pszów (828)³. Bezwzględne liczby nie obrazują jednak właściwie sytuacji gospodarczej obszaru. W związku z tym posłużono się wskaźnikiem liczba podmiotów zarejestrowanych w bazie REGON przypadająca na 100 mieszkańców.

Tabela 5 Podmioty gospodarcze na obszarze LGD – stan na 31.12.2014 r.

Gmina	Liczba podmiotów w bazie REGON	liczba podmiotów zarejestrowanych w bazie REGON na 100 mieszkańców
Kornowac	363	7,18
Gaszowice	713	7,61
Jejkowice	341	8,43
Lyski	688	7,16
Pszów	828	5,79

Źródło: dane statystyczne - <http://bip.stat.gov.pl/dzialalnosc-statystyki-publicznej/rejestr-regon/liczba-podmiotow-w-rejestrze-regon-tablice/miesieczna-informacja-o-podmiotach-gospodarki-narodowej-w-rejestrze-regon/>

Nie funkcjonują na terenie LGD przedsiębiorstwa państwowe. Z kolei ponad 82% zarejestrowanych podmiotów stanowią osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą.

Słabo rozwinięte są podmioty działające w formie spółdzielnie – zaledwie kilkanaście na całym obszarze. Jeśli chodzi o spółki, to najpopularniejsze są spółki cywilne. Dane wskazują na duże rozdrobnienie przedsiębiorczości.

We wszystkich gminach sekcją skupiającą najwięcej podmiotów gospodarczych jest sekcja „Handel i naprawy” (sekcja G: 29,3% podmiotów). Równie liczne reprezentowane są firmy trudniące się budownictwem (sekcja F: 14,9%). Trzecie miejsce zajmują podmioty z sekcji C „Przetwórstwo przemysłowe” (10,6%).

Słabo rozwinięta jest branża związana z obsługą turystów - Sekcja I - Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi stanowi ok. 4,2% podmiotów.⁴

³<http://bip.stat.gov.pl/dzialalnosc-statystyki-publicznej/rejestr-regon/liczba-podmiotow-w-rejestrze-regon-tablice/miesieczna-informacja-o-podmiotach-gospodarki-narodowej-w-rejestrze-regon/>

⁴ Udział poszczególnych sekcji PKD określono na podstawie danych statystycznych - <http://stat.gov.pl/> - Bank Danych Lokalnych – stan na 31 XII 2014

Tabela 6 Pracujący wg sektorów – 2003 r.

Gmina	Liczba pracujących w sektorze rolniczym (osoba)	Liczba pracujących w sektorze przemysłowym (osoba)	Liczba pracujących w sektorze usługowym (osoba)
Kornowac	1	1	189
Gaszowice	1	161	248
Jejkowice	0	329	135
Lyski	7	372	448
Pszów	1	3766	982

Źródło: <http://stat.gov.pl/> - Bank Danych Lokalnych

Dane wskazują, że w Pszowie największy udział w liczbie pracujących mają pracujący w sektorze przemysłowym. Jedną z kluczowych kwestii jest funkcjonowanie kopalni na obszarze. W Pszowie działała KWK „Anna”, która połączyła się z KWK „Rydułtowy”, tworząc KWK „Rydułtowy – Anna”, będący oddziałem Kompanii Węglowej S.A. Sytuacja kopalni nie jest jednoznaczna, planowane są działania restrukturyzacyjne i przekształceniowe. Oczywiście przez wiele lat praca w kopalni była głównym źródłem dochodów dla mieszkańców obszaru, w związku z tym monokultura górnicza mogła wpływać niekorzystnie na przedsiębiorczość na obszarze. Natomiast od pewnego czasu liczba podmiotów gospodarczych wzrasta, a źródła dochodów gospodarstw domowych ulegają zróżnicowaniu.

Dane potwierdzają ponadto, że sektor rolniczy nie jest dominującym na obszarze.

Jako branże kluczowe należy wskazać na sektor usług, który zaczyna nabierać coraz większego znaczenia w lokalnej gospodarce. Poza tym w dyspozycji gmin pozostają dość znaczące tereny inwestycyjne, które mogą być wykorzystywane do prowadzenia działalności gospodarczej.

III.3 Rynek pracy

Sytuacja na rynku pracy nie jest najgorsza, ale różni się w poszczególnych powiatach obejmujących gminy tworzące LGD. W powiecie raciborskim (gm. Kornowac) stopa bezrobocia jest niższa od średniej krajowej i od średniej dla województwa (6,6% wg stanu na 31.10.2015). Z kolei w powiecie rybnickim (gminy Gaszowice, Jejkowice i Lyski) stopa bezrobocia w październiku 2015 r. wynosiła 10% i była wyższa od średniej w województwie i kraju. Dla powiatu wodzisławskiego (obejmującego Pszów) w analizowanym okresie stopa bezrobocia wynosiła 9,7% i była niższa od stopy bezrobocia dla kraju, ale wyższa od stopy notowanej w województwie. Podkreślić należy natomiast, że stopa bezrobocia była niższa od stopy bezrobocia notowanej w analogicznym okresie w 2014 r. ⁵

⁵ <http://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/rynek-pracy/bezrobocie-rejestrowane/liczba-bezrobotnych-zarejestrowanych-oraz-stopa-bezrobocia-wedlug-wojewodztw-podregionow-i-powiatow-stan-w-koncu-pazdziernika-2015-r-,2,38.html>

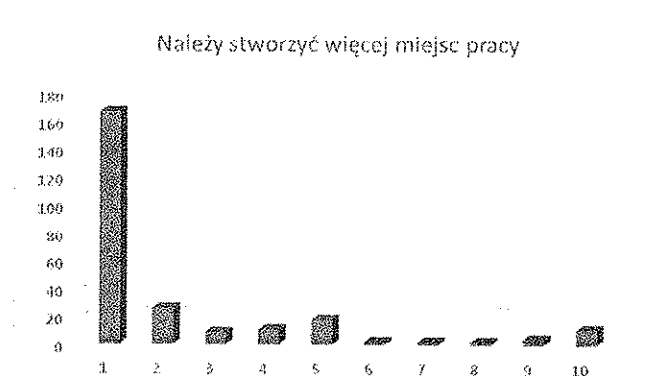
Tabela 7 Pracujący i bezrobotni na obszarze LGD – 2014 r.

Gmina	Liczba pracujących (osoba)	Liczba bezrobotnych zarejestrowanych (osoba)	Liczba bezrobotnych kobiet (osoba)	udział bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym (%)	udział bezrobotnych kobiet w liczbie kobiet w wieku produkcyjnym (%)
Komowac	191	108	72	3,2	4,5
Gaszowice	410	244	158	4,0	5,5
Jejkowice	464	105	67	3,8	5,1
Lyski	827	187	112	2,9	3,6
Pszów	4749	475	289	4,9	6,4

Źródło: <http://stat.gov.pl/> - Bank Danych Lokalnych

Dane wskazują, że sytuacja na rynku pracy jest lepsza niż przeciętne warunki w kraju. Dla obszarów wiejskich średni udział osób bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym wynosi 8,3%, czyli jest wyższy od wskaźników dla analizowanych gmin. Podobnie sytuacja wygląda w odniesieniu do wskaźnika dot. kobiet bezrobotnych (średnia dla obszarów wiejskich w kraju wynosi 9,3%). Dane wskazują także, że kobiety są w gorszej sytuacji na rynku pracy niż mężczyźni. Powyższe dane wskazują, że najbardziej niepokojąca sytuacja, jeśli chodzi o bezrobocie, ma miejsce w Pszowie.

Podobnie sytuacja wygląda w opinii respondentów biorących udział w badaniu ankietowym na potrzeby diagnozy. Respondenci pytani byli o to, czy na obszarze gmin powstaje odpowiednia liczba miejsc pracy oraz o to, czy obecnie konieczne jest stworzenie nowych miejsc. W skali od 1 do 10 badani mieli ocenić czy niezbędne jest podejmowanie działań mających na celu utworzenie nowych miejsc pracy, przy czym 1 oznaczało, że zdecydowanie się zgadzają, a 10 oznaczało, że zdecydowanie się nie zgadzają. Poniższy wykres przedstawia odpowiedzi respondentów.

Wyniki badania potwierdzają, że sytuacja na lokalnym rynku pracy nie spełnia oczekiwań mieszkańców. 50% respondentów uważa, że na terenie gmin nie powstaje adekwatna do zapotrzebowania liczba miejsc pracy, a aż 80,2% jest zdania, że należy stworzyć ich więcej. Jedynie 9,5% osób biorących udział w badaniu uważa, że na obszarze LGD jest wystarczająca liczba miejsc pracy, a 6,7% jest zdania, że nie trzeba podejmować działań mających na celu stworzenie nowych.

Strukturę bezrobocia w ujęciu grup bezrobotnych będących w szczególnej sytuacji na rynku pracy prezentuje poniższa tabela.

Tabela 8 Charakterystyka bezrobocia na obszarze LGD

	liczba bezrobotnych zarejestrowanych w ogółem	kobiety bezrobotne	bezrobotni do 30 r.ż.	bezrobotni pow. 50 r.ż.	bezrobotni bez kwalifikacji zawodowych	bezrobotni bez doświadczeń zawodowego
Komowac	109	72	45	20	19	20
Gaszowice	244	158	138	36	51	67
Jajkowice	105	67	48	29	18	15
Lyski	187	112	81	30	35	52
Pszów	475	289	105	92	101	130

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych statystycznych PUP w Raciborzu http://www.pup-raciborz.pl/statystyki/sprawozdanie_o_rynku_pracy.html, PUP w Rybniku http://www.pup-rybnik.pl/statystyki/Statystyka_osob_zarejestrowanych.html i PUP w Wodzisławiu Śląskim http://pup-wodzislaw.pl/statystyki/sprawozdanie_o_rynku_pracy.html

Sama struktura bezrobocia nie jest korzystna. Ogólnie rzecz biorąc średnio kobiety stanowią ponad 62% bezrobotnych. Jest to w dużej mierze konsekwencją kultury górniczej i związanego z tym stylu życia przejawiającego się w tym, że mężczyzna pracuje i utrzymuje rodzinę, kobieta zajmuje się wychowaniem dzieci i dbaniem o dom. Poza tym znaczące zarobki mężczyzn zatrudnionych w kopalniach pozwalały na komfortowe życie bez konieczności podejmowania pracy przez kobiety. Obecnie przy zmieniającej się sytuacji w górnictwie kobiety rozważają podejmowanie zatrudnienia, jednak często brak doświadczenia zawodowego pogarsza ich sytuację jako potencjalnych pracowników. Średnio 1/4 bezrobotnych nie posiada doświadczenia zawodowego, wśród bezrobotnych przeważają osoby ze stażem pracy nie przekraczającym 5 lat. Świadczy to o konieczności podejmowania działań w zakresie aktywizacji i podnoszenia kwalifikacji osób młodych oraz zachęcania ich do rozpoczęcia działalności gospodarczej.

Z kolei osoby w wieku pow. 50 r. ż. stanowią niemal 20% ogółu bezrobotnych. Osoby te są uznawane także za osoby w szczególnej sytuacji na rynku pracy, w związku z tym wskazane jest wspieranie inicjatyw na rzecz aktywizacji tych osób.

Statystyki rynku pracy wskazują na to, że na obszarach wiejskich sytuacja nie jest najlepsza i wskazane są inicjatywy pozwalające zaktywizować osoby niepracujące i stworzyć warunki do podejmowania własnej działalności gospodarczej. Obraz rynku pracy wyłaniający się z danych statystycznych nie jest oczywiście pełny – dane dot. bezrobocia rejestrowanego i pomijają bezrobocie ukryte i dobrowolne, z kolei dane dot. pracujących nie obejmują osób pracujących w tzw. szarej strefie lub wyjeżdżających sezonowo zagranicę w celach zarobkowych.

Generalnie sytuacja na rynku pracy nie jest zadowalająca – poza rynkiem pracy pozostają osoby bezrobotne, w tym znaczna liczba osób będących w szczególnej sytuacji na rynku pracy, tj.:

- Kobiety,
- Osoby młode (do 30 r.ż.) pozostające bez pracy,
- Osoby starsze (powyżej 50 r.ż.) nie mogące znaleźć pracy.

Osoby te wymagają szczególnego wsparcia, ponieważ są zagrożone wykluczeniem nie tylko z rynku pracy, ale także z życia społecznego.

III.4 Sektor społeczny

Na obszarze działa wiele organizacji zajmujących się kultywowaniem lokalnych tradycji i zwyczajów oraz folkloru. Do tej grupy zaliczyć można przede wszystkim koła gospodyń wiejskich, OSP i kluby sportowe.

Na obszarze działa ok. 20 klubów sportowych. Oferują one swego rodzaju ofertę spędzania czasu wolnego – z jednej strony dla zawodników, z drugiej strony – dla kibiców. Kluby finansują swoją działalność w dużej mierze ze środków pozyskiwanych z budżetów gmin – dotacje. Najczęściej dotacje te nie wystarczają na przeprowadzenie gruntownych remontów infrastruktury sportowej będącej w dyspozycji klubów.

Oprócz LKS-ów i UKS-ów na obszarze działają jednostki ochotniczej straży pożarnej, które oprócz zabezpieczenia przeciwpożarowego zajmują się także aktywizacją młodych osób, próbując zachęcać ich do wstąpienia do straży. Mają również możliwość organizowania wydarzeń o charakterze integracyjnym, rekreacyjnym czy kulturalnym. Na całym obszarze działa ich bardzo wiele – praktycznie w każdym sołectwie.

Kolejną grupą, która zrzesza mieszkańców są KGW. Skupiają się one przede wszystkim na zachowaniu dziedzictwa niematerialnego – tradycji, zwyczajów (w tym również kulinarnych), gwary, sztuki ludowej. Nie obserwuje się jednak wzrostu liczby członków tych kół. Może to wynikać z jednej strony ze zmiany stylu życia – obecnie kobiety najczęściej pracują zawodowo na pełen etat, a w czasie wolnym skupiają się na prowadzeniu domu, więc mają znacznie mniej czasu na udział w spotkaniach KGW. Z drugiej strony działalność tych podmiotów może być postrzegana jako zbyt tradycyjna i mało atrakcyjna. Wsparcie podmiotów w organizacji wydarzeń czy przedsięwzięć może wpłynąć na ich wizerunek wśród społeczności i zachęcić inne osoby do włączenia się w ich działalność (jeśli nie jako członkowie, to jako wolontariusze, czy po prostu osoby pomagające).

Pozostałe organizacje społeczne to różnego rodzaju zespoły taneczne, chóry i stowarzyszenia, które poprzez swoje działania przyczyniają się do rozszerzenia oferty spędzania czasu wolnego głównie dla mieszkańców, ale także dla turystów. Poza tym tego rodzaju inicjatywy służą często promocji obszaru na zewnątrz.

Ważnymi animatorami życia kulturalnego są samorządowe instytucje kultury (domy/ośrodki kultury i biblioteki).

Wszelkie działania w sferze aktywizacji społeczności lokalnych i ich integracji pozwalają na rozwijanie potencjału wewnętrznego obszaru. Poza tym sprzyjają zapewnianiu poczucia bezpieczeństwa – funkcjonowanie w zintegrowanej społeczności wiąże się z mniejszą anonimowością, a tym samym zwiększa poczucie bezpieczeństwa (np. pomoc sąsiedzka, osoby obce są bardziej zauważalne).

Wśród obszarów rozwoju terenów wiejskich wyróżniony został obszar związany z dziedzictwem i kulturą. Mieszkańcy gmin pytani byli o to, czy w miejscu ich zamieszkania organizowana jest odpowiednia do ich potrzeb liczba wydarzeń kulturalnych. 33,3% ankietowanych jest usatysfakcjonowana ofertą w zakresie wydarzeń kulturalnych, a 21% uważa, że na obszarze gmin jest za mało organizowanych wydarzeń tego typu. Respondenci poproszeni zostali również o ocenę, w skali od 1 do 10 (gdzie 1 oznaczało, że zdecydowanie się zgadzają, a 10 oznaczało, że zdecydowanie się nie zgadzają) czy ich zdaniem powinno się organizować więcej wydarzeń kulturalnych. Poniższy wykres przedstawia odpowiedzi ankietowanych.

Należy organizować więcej wydarzeń kulturalnych

Większość respondentów (57,5%) jest zdania, że na obszarze LGD powinno się organizować więcej wydarzeń kulturalnych dla mieszkańców, a 17,5% odpowiedziało, że nie ma takiej potrzeby. Biorąc jednak pod uwagę opinie ankietowanych na temat obecnego stanu, można uznać, że działania mające na celu zwiększenie liczby imprez kulturalnych nie są dla mieszkańców gmin priorytetowe.

III.5 Problemy społeczne

Sfera społeczna wiąże się z wieloma problemami. Większość obserwowanych problemów ma związek z sytuacją materialną. Brak pracy i zagrożenie biedą powodują frustrację mogącą przejawiać się poprzez alienację i wycofywanie się z życia społecznego. W związku z tym niezbędne są działania wspierające rozwój przedsiębiorczości, by powstawały nowe miejsca

pracy oraz by uniknąć likwidacji miejsc pracy obecnie istniejących. Wsparcie powinno dotyczyć w szczególności grup marginalizowanych, tj. kobiet, osób starszych (50+) oraz bezrobotnych. Grupy te oprócz wsparcia w zakresie aktywności zawodowej wymagają „pomocy” w integrowaniu się ze społecznością i przeciwdziałaniu ich marginalizacji. W związku z tym oprócz wspierania rozwoju przedsiębiorczości, wskazane jest organizowanie i włączanie grup zagrożonych marginalizacją w wydarzenia społeczne – nie tylko jako uczestników, ale też organizatorów.

Kolejną ważną grupą, którą dotyczą różnego rodzaju zagrożenia, są osoby młode – dzieci i młodzież oraz osoby wchodzące w dorosły wiek i podejmujące pierwsze zatrudnienie. Z jednej strony grupa ta wymaga dobrej jakości infrastruktury edukacyjnej oraz szerokiej oferty zagospodarowania czasu wolnego. Brak atrakcyjnej i urozmaiconej oferty spędzania czasu wolnego może zwiększać skłonność do patologii, apatię i ogólne zniechęcenie wśród młodych osób. Brak nowoczesnych obiektów sportowych i terenów rekreacyjnych, ścieżek rowerowych, boisk do gry, siłowni plenerowych, placów zabaw sprawia, że jedyną atrakcją i najlepszą alternatywą na spędzenie wolnego czasu dla młodego pokolenia staje się komputer i telewizja. Ma to niekorzystny wpływ na kondycję fizyczną dzieci i młodzieży (m.in. wady postawy, otyłość). Niesie też ze sobą negatywne konsekwencje w sferze psychiki młodych osób – wzmacnia izolację, problemy z komunikacją, trudności w nawiązywaniu i podtrzymywaniu rzeczywistych kontaktów międzyludzkich.

Poniższa tabela prezentuje dane statystyczne dotyczące liczby gospodarstw domowych korzystających z pomocy społecznej ze względu na kryterium dochodowe. Wskazują one na utrzymujący się trend.

Tabela 9 Gospodarstwa domowe korzystające z pomocy społecznej wg kryterium dochodowego w latach 2012-2014 – stan na 31 XII

Gmina	Gospodarstwa domowe korzystające z pomocy społecznej wg kryterium dochodowego – 2012			Gospodarstwa domowe korzystające z pomocy społecznej wg kryterium dochodowego – 2013			Gospodarstwa domowe korzystające z pomocy społecznej wg kryterium dochodowego – 2014		
	ogółem	poniżej kryterium dochodowego	powyżej kryterium dochodowego	ogółem	poniżej kryterium dochodowego	powyżej kryterium dochodowego	ogółem	poniżej kryterium dochodowego	powyżej kryterium dochodowego
Komowac	50	33	17	47	33	14	53	32	21
Baszowiec	143	110	33	161	125	36	152	112	40
Jęjkawice	49	31	18	43	28	15	54	30	24
Lyski	94	75	19	93	77	16	75	57	18
Pszów	229	136	93	223	137	86	199	121	78
RAZEM	565	385	180	567	400	167	533	352	181

Źródło: <http://stat.gov.pl/> - Bank Danych Lokalnych

Mimo utrzymującego się trendu niezbędne są działania wspierające mieszkańców w tworzeniu i rozwijaniu przedsiębiorstw, co powinno prowadzić do tworzenia miejsc pracy. Zła kondycja finansowa staje się dla części osób powodem do wycofywania się z życia społecznego i prowadzi do marginalizacji. Alienowanie się i ograniczanie kontaktów społecznych sprzyja z kolei rozwijaniu się niepożądanych zjawisk (nagości, patologii, agresja, przestępczość). W związku z tym wskazane są działania zarówno w sferze ekonomicznej – tworzenie warunków do zatrudniania, jak i społecznej – zmierzające do włączania całej społeczności (wszystkich grup ekonomicznych) w różnego rodzaju inicjatywy.

Problemy społeczne mają związek z warunkami życia na obszarze. Dostateczne wyposażenie w obiekty kulturalne, edukacyjne czy rekreacyjne oraz dostęp do podstawowej infrastruktury mają wpływ na postrzeganie jakości życia.

III.6 Wewnętrzna spójność obszaru

Obszar objęty LSR cechuje się znacznymi walorami przyrodniczymi i bogatym dziedzictwem kulturowym. O wyjątkowości obszaru świadczą objęcie części obszaru granicami Parku Krajobrazowego Cysterskie Kompozycje Krajobrazowe Rud Wielkich (głównie w gminie Lyski i Gaszowice – łącznie 4490 ha).⁶

Ponadto występują również pomniki przyrody:

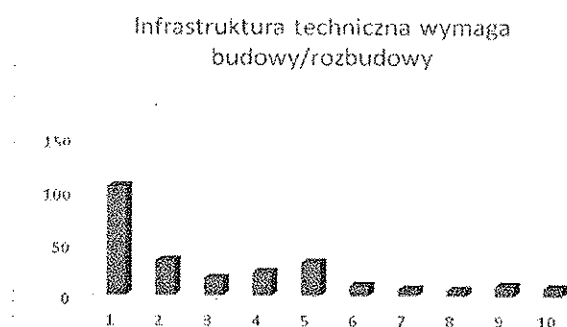
- dąb szypułkowy, (gmina Gaszowice, gmina Kornowac, gmina Lyski),
- lipa drobnolistna, (gmina Gaszowice),

Obszar LGD nie jest objęty ekologiczną siecią Natura 2000, najbliższym obszarem Natura 2000 są Stawy Łęczczok (PLH240010 - Specjalny Obszar Ochrony (SOO) wyznaczony na podstawie Dyrektywy Siedliskowej, położone w granicach gmin Racibórz i Nędza). Brak bezpośrednio położonego w granicach LGD obszaru w ramach sieci Natura 2000 posiada pewną zaletę, tj. brak ograniczeń prawnych związanych z przygotowaniem i realizacją inwestycji. Z drugiej strony bliski sąsiedztwo takiego obszaru może stanowić atrakcję turystyczną i stać się elementem oferty turystycznej obszaru.

Atutem obszaru jest dobra dostępność komunikacyjna, w tym położenie przy drodze wojewódzkiej 935.

Ogromnym problemem występującym na obszarze jest niewielki stopień skanalizowania gmin wiejskich tworzących LGD. Sieć kanalizacji istnieje w obszarze o zwartej zabudowie. Pozostałe gospodarstwa posiadają zbiorniki bezodpływowe, jednak niestety często zdarza się tak, że ścieki odprowadzane są do pobliskich cieków wodnych lub do ziemi. Sytuacja taka powoduje, iż większość wód powierzchniowych jest poza klasą czystości. Dodatkowo zanieczyszczana jest gleba oraz wody gruntowe. Słabo rozwinięta infrastruktura techniczna stanowi problem i wpływa negatywnie na postrzeganie obszaru jako atrakcyjnego miejsca zamieszkania.

Biorąc pod uwagę wyniki przeprowadzonych badań ankietacyjnych można stwierdzić, że 21,4% osób biorących udział w badaniu jest usatysfakcjonowana stanem infrastruktury technicznej (drogi, sieci wodociągowe, kanalizacyjne, gazowe, elektryczne) w gminach, natomiast 22,2% uważa, że jej stan nie jest satysfakcjonujący. Respondentów poproszono, aby w skali od 1 do 10 ocenili czy stan infrastruktury technicznej wymaga budowy lub rozbudowy, gdzie 1 oznaczało, że zdecydowanie się z tym zgadzają, a 10 oznaczało, że rozbudowa infrastruktury nie jest konieczna. Poniższy wykres przedstawia odpowiedzi jakich udzielili mieszkańcy.

Okazuje się, że aż 61,9% ankietowanych (odpowiedzi od 1 do 3) jest zdania, że należy rozbudować infrastrukturę techniczną w ich gminach. Jedynie niewielki odsetek mieszkańców gmin objętych badaniem (9,5%) uważa, że podejmowanie działań na rzecz rozbudowy infrastruktury nie jest niezbędne.

⁶ <http://stat.gov.pl/> - Bank Danych Lokalnych

Obszar LGD cechuje się bogatym i różnorodnym dziedzictwem materialnym i kulturowym. Właściwie w każdej z gmin tworzących LGD występują obiekty o dużej wartości kulturowej i historycznej. Do najważniejszych należą:

- Bazylika Narodzenia Najświętszej Maryi Panny w Pszowie,
- dwór w Czernicy (zwany Zameczkiem),
- kościół pw. Św. Bartłomieja w Pogrzebieniu,
- dwór w Lyskach,
- Kościół paraf. pw. MB Szkaplerznej i św. Piusa X.

Stan zabytków oraz konieczność podejmowania działań w zakresie prac restauratorskich i konserwatorskich był również elementem, który oceniali uczestnicy badania ankietowego. Respondenci pytani byli o opinię na temat tego, czy obecnie zabytki poddawane są odpowiednim pracom restauratorskim i konserwatorskim. 19,8% wszystkich badanych pozytywnie ocenia obecną sytuację związaną z dziedzictwem kulturowym, natomiast 23,8% jest innego zdania. Uczestników badania proszono także o ocenę w skali od 1 do 10 (gdzie 1 oznaczało, że zdecydowanie się z tym zgadzają, a 10 oznaczało, że się z tym nie zgadzają) czy zabytki mieszczące się na obszarze LGD wymagają prac restauratorskich oraz konserwatorskich. 12,3% respondentów uważa, że prace restauratorskie i konserwatorskie nie są konieczne, natomiast 56,7% jest zdania, że należy się podjąć działań mających na celu poprawienie stanu zabytków należących do gmin. Biorąc jednak pod uwagę opinie dotyczące obecnego stanu zabytkowych obiektów należących do gmin, można uznać, że działania takie nie są dla mieszkańców kluczowe.

Oprócz dziedzictwa materialnego ważnym elementem decydującym o spójności obszaru jest poczucie wspólnej tożsamości kulturowej mieszkańców. Przejawia się ona m.in. w tradycyjnych strojach ludowych, które są wykorzystywane przez lokalne zespoły pieśni i tańca oraz zwykłych mieszkańców przy okazji różnego rodzaju imprez kulturalnych, a w szczególności świąt chrześcijańskich. Obszar charakteryzuje się również zbiorami różnego rodzaju legend i podań, które opowiadają o wydarzeniach wpływających na historię regionu. Tradycje i obrzędy są w większości związane ze świętami chrześcijańskimi (Wielkanoc, Wielki Post, Boże Narodzenie, Ostatki). Wyjątkowo silnym „przejawem” specyficznej tożsamości kulturowej obszaru jest gwara śląska, cechująca się w dużej mierze naleciałościami z języka niemieckiego i czeskiego (z uwagi na historię i bliskość granicy).

Silną tożsamość lokalną obszaru potwierdza także tradycyjna kuchnia. Potrawy bazują na ziemniakach, kapuście i mięsie, wywodzą się z tradycyjnych pożywnych potraw, które były gotowane dla mężczyzn ciężko pracujących w kopalniach i na polach.

W obrębie obszaru obserwowany jest ruch turystyczny, jednak nie jest on obecnie bardzo intensywny, a wyposażenie w obiekty noclegowe jest niezbyt duże. Według danych statystycznych jedynie w Pszowie funkcjonują 2 obiekty hotelowe, dysponujące 181 miejscami. Na przestrzeni ostatnich trzech lat liczba udzielonych noclegów utrzymuje się na poziomie średnio 18 160 (w 2012 r.: 18 489, 2013 r.: 17632, 2014 r. 18359). Z kolei liczba osób korzystających z noclegów spadła na przestrzeni tych trzech lat z 10 037 osób w 2012 r. do 9 671 osób w 2014 r.

Biorąc pod uwagę dane dot. korzystających z noclegów w 2014 r. (łącznie 9 671 osób) i liczbę mieszkańców obszaru wg stanu na koniec 2014 r. (42 365 osób), można obliczyć wskaźnik Schneidera⁷. W 2014 r. wskaźnik ten wyniósł 22,83 i jest on wartością niezbyt wysoką.

Wzmocnienie promocji walorów obszaru mogłoby przyczynić się do intensyfikacji ruchu turystycznego w obrębie obszaru LGD. Rozwijanie tego rodzaju działalności gospodarczej może stanowić alternatywę dla rolnictwa oraz pomysł na własną działalność gospodarczą. Niedostateczna promocja walorów turystycznych obszaru była wskazywana na spotkaniach konsultacyjnych jako słaba strona obszaru. Ponadto wskazywano też na brak wykorzystania potencjału tkwiącego w walorach przyrodniczych, niedostateczne oznakowanie istniejących atrakcji turystycznych oraz małą popularność agroturystyki jako formy działalności. Z uwagi na niezbyt znaczący ruch turystyczny mierzony ilością udzielonych noclegów, należy rozważyć

---

⁷ Wskaźnik Schneidera – liczba korzystających z noclegów na 100 mieszkańców

działania wspierające rozwój turystyki jednodniowej (np. przyjazd z rowerami, przejazd ścieżkami rowerowymi o obszarze, zwiedzanie miejsc zabytkowych i/lub atrakcyjnych np. punktów widokowych, korzystanie z bazy gastronomicznej na obszarze, w przypadku odpowiednich przepisów prawnych – zakup lokalnych specjałów od miejscowych wytwórców – typu miód, wypieki, wędliny). Innym elementem oferty skierowanej do odwiedzających obszar w ciągu jednego dnia jest dostęp do atrakcyjnej infrastruktury sportowo-rekreacyjnej oraz organizacja wydarzeń kulturalnych, integracyjnych czy rozrywkowych. Potrzebę rozwoju tego rodzaju sfery potwierdzają wyniki badań ankietowych. Obecnie infrastruktura okolicy turystyczna (głównie noclegowa i gastronomiczna) nie jest dobrze rozwinięta.

Zdecydowana większość badanych, bo aż 70,6%, jest zdania, że należy rozbudować infrastrukturę turystyczno-rekreacyjną i stworzyć nowe obiekty. Respondenci, którzy uważają, że takie działania nie są konieczne stanowili 11,1% osób badanych. 27,8% respondentów nie jest zadowolona z istniejącej na obszarze LGD infrastruktury, natomiast 28,2% uważa, że gminy posiadają odpowiednią liczbę obiektów turystyczno-rekreacyjnych.

Gospodarstwa rolne funkcjonują na całym obszarze LGD, praktycznie wszystkie są gospodarstwami indywidualnymi. Wg danych z Powszechnego Spisu Rolnego w 2002 r. funkcjonowało 5631 gospodarstw rolnych (z czego 5629 to były gospodarstwa indywidualne, a 27% wśród nich stanowiły gospodarstwa o powierzchni powyżej 1 ha).⁸ Strukturę gospodarstw wg źródeł utrzymania prezentuje poniższa tabela.

Tabela 10 Struktura gospodarstw domowych wg źródeł utrzymania – PSR 2002 r.

GMINA	gospodarstwa utrzymujące się z działalności rolniczej	gospodarstwa utrzymujące się z działalności rolniczej i pracy najemnej	gospodarstwa utrzymujące się z pracy najemnej	gospodarstwa utrzymujące się z pracy najemnej i działalności rolniczej	gospodarstwa utrzymujące się z emerytury i renty	gospodarstwa utrzymujące się z działalności pozarolniczej	gospodarstwa utrzymujące się z niezarobkowych źródeł utrzymania	pozostałe gospodarstwa domowe
Kornowac	22	3	329	16	436	38	31	37
Gaszowice	21	0	700	19	877	91	72	60
Jejkowice	12	0	208	0	254	34	22	21
Lyski	51	0	509	10	618	55	74	50
Pszów	7	0	313	0	516	43	41	35
RAZEM	113	3	2059	45	2701	261	240	203

Źródło: Opracowanie własne na podstawie <http://stat.gov.pl/> - Bank Danych Lokalnych – Powszechny Spis Rolny 2002 r.

Dane te wskazują, że działalność rolnicza mimo wiejskiego charakteru obszaru nie jest głównym przedmiotem aktywności mieszkańców – jedynie 2% utrzymuje się z działalności rolniczej.

Biorąc pod uwagę powierzchnię gospodarstw rolnych, ponad 73 % gospodarstw ma powierzchnię do 1 ha włącznie. Ok. 17% gospodarstw ma powierzchnię powyżej 1 ha ale mniejszą niż 2 ha, kolejne 7% gospodarstw zajmuje powierzchnię od 2 do 5 ha, 1,9% zajmuje powierzchnię 5-10 ha, a 0,7% gospodarstw ma powierzchnię ponad 10ha.⁹ Poniższa tabela przedstawia strukturę gospodarstw ze względu na cel produkcji.

⁸ <http://stat.gov.pl/> - Bank Danych Lokalnych – Powszechny Spis Rolny 2002 r.

⁹ <http://stat.gov.pl/> - Bank Danych Lokalnych – Powszechny Spis Rolny 2002 r.

Tabela 11 Struktura gospodarstw wg celu produkcji

GMINA	Gospodarstwa rolne nie prowadzące produkcji rolniczej	Gospodarstwa rolne produkujące wyłącznie na własne potrzeby	Gospodarstwa rolne produkujące głównie na własne potrzeby	Gospodarstwa rolne produkujące głównie na rynek
Korndwab	239	348	215	110
Gaszowice	783	742	283	35
Jętkowice	192	265	79	16
Lyski	506	556	230	76
Pszów	492	211	232	21
RAZEM	2212	2122	1039	258

Źródło: Opracowanie własne na podstawie <http://stat.gov.pl/> - Bank Danych Lokalnych – Powszechny Spis Rolny 2002 r.

Dane te potwierdzają, że produkcja rolnicza nie jest głównym źródłem dochodów dla mieszkańców obszaru LGD. Gospodarstwa produkujące na rynek stanowią jedynie 4,6% ogólnej liczby gospodarstw rolnych.

III.7 Podsumowanie diagnozy – grupy docelowe

Na podstawie diagnozy obszaru LGD zidentyfikowano następujące kluczowe grupy docelowe:

- Grupy defaworyzowane – jako osoby zagrożone wykluczeniem społecznym, do których skierować należy przede wszystkim działania związane z kształtowaniem i promocją postaw przedsiębiorczych, komercjalizacją usług oferty czasu wolnego, a także rozwojem infrastruktury użyteczności publicznej, w tym przede wszystkim: kobiety, bezrobotni w wieku 50+, bezrobotni do 30 roku życia.
- organizacje pozarządowe, OSP, Koła Gospodyń Wiejskich, zespoły regionalne i ludowe itp., tzw. trzeci sektor – działalność tych podmiotów jest przejawem aktywności obywatelskiej, zmierzającej przede wszystkim do utrzymania tradycji i kultury oraz podejmującym inicjatywy na rzecz ochrony środowiska przyrodniczego i zagwarantowania spójności społecznej obszaru. Podmioty te często opierają się na pracy społecznej członków i na wolontariacie, nie dysponują znaczącym potencjałem finansowym, stąd konieczność ich wsparcia.
- Jednostki samorządu terytorialnego – jako podmioty odpowiedzialne m.in. za rozwój infrastruktury i oferty czasu wolnego
- Mieszkańcy obszaru – odbiorcy usług, w tym usług realizowanych przez JST, a także jako podmioty współodpowiedzialne za politykę kulturalną, społeczną.
- Przedsiębiorcy i podmioty gospodarcze (w szczególności działające lub planujące działania w sferze turystyki), lokalni wytwórcy – podmioty, które dysponujące możliwościami przywrócenia osób z grup defaworyzowanych do życia społecznego i na rynek pracy.
- LGD „LYSKOR” – podmiot inicjujący oraz działający na rzecz integracji i rozwoju oferty czasu wolnego, podtrzymywania lokalnej tradycji i kultury, zwiększania aktywności społeczności lokalnych obszaru LGD oraz kształtowania i animowania postaw przedsiębiorczych.

IV. ANALIZA SWOT

Za pomocą metody SWOT dokonano analizy zasobów wewnętrznych obszaru działania Stowarzyszenia LGD LYSKOR oraz szans i zagrożeń, płynących z otoczenia zewnętrznego. Niniejsza analiza do obszaru LYSKOR dotyczy całego spektrum zagadnień gospodarczych, środowiskowo-przyrodniczych, kulturowych i społecznych. Czynniki ujęte w poniższej tabeli opracowano na podstawie diagnozy obszaru oraz wskazań uczestników spotkań konsultacyjnych. Przeprowadzona analiza SWOT została wykorzystana również do wytyczenia celów niniejszej LSR.

Tabela 12 Analiza SWOT z przyporządkowaną diagnozą

Mocne strony	Odniesienie do diagnozy	Słabe strony	Odniesienie do diagnozy
1. Niskie bezrobocie na części obszaru	np. rozdz. Rynek pracy	1. Zły stan infrastruktury technicznej	np. rozdz. Wewnętrzna spójność obszaru
2. Tereny inwestycyjne	np. rozdz. Charakterystyka gospodarki obszaru	2. Niewystarczający stan infrastruktury społecznej.	np. rozdz. Problemy społeczne, Wewnętrzna spójność obszaru
3. Położenie obszaru	np. rozdz. Wewnętrzna spójność obszaru	3. Słaba integracja społeczności lokalnej.	np. rozdz. Sektor społeczny
4. Świadomość ekologiczna	np. rozdz. Wewnętrzna spójność obszaru	4. Brak atrakcji turystycznych o znaczeniu ponadlokalnym.	np. rozdz. Wewnętrzna spójność obszaru
5. Zróżnicowane obiekty sportowe	np. rozdz. Wewnętrzna spójność obszaru	5. Stan dróg gminnych i powiatowych.	np. rozdz. Wewnętrzna spójność obszaru
6. Ścieżki rowerowe	np. rozdz. Wewnętrzna spójność obszaru	7. Ograniczony dostęp do infrastruktury turystyczno – rekreacyjnej.	np. rozdz. Wewnętrzna spójność obszaru
7. Tereny zielone	Np. rozdz. III pkt. VII diagnozy	8. Zanieczyszczenie powietrza.	np. rozdz. Wewnętrzna spójność obszaru
8. Atrakcyjne krajobrazy	Np. rozdz. III, XXXVII diagnozy	9. Mała ilość miejsc pracy szczególnie dla młodzieży.	np. rozdz. Rynek pracy
9. Dobre położenie do uprawiania sportów	np. Wewnętrzna spójność obszaru	10. Słabe zaangażowanie młodzieży w życie społeczne.	np. rozdz. Problemy społeczne
10. Miejsca atrakcyjne turystycznie	np. Wewnętrzna spójność obszaru	11. Promocja gmin i LGD.	np. rozdz. Wewnętrzna spójność obszaru
11. Dobra infrastruktura komunikacyjna	np. rozdz. Wewnętrzna spójność obszaru	12. Niewystarczająca ilość punktów gastronomicznych.	np. rozdz. Wewnętrzna spójność obszaru
12. Inwestowanie w infrastrukturę techniczną	np. rozdz. Wewnętrzna spójność obszaru	13. Słabo rozwinięta drobna przedsiębiorczość	np. rozdz. Charakterystyka gospodarki obszaru
13. Szeroka oferta imprez kulturalnych	np. rozdz. Sektor społeczny	14. Słaby dostęp do opieki zdrowotnej.	np. rozdz. Problemy i obszary interwencji dla poszczególnych grup związanych z LSR
14. Zintegrowana społeczność	np. rozdz. Sektor społeczny	15. Wzrost zjawisk patologicznych	np. rozdz. Problemy społeczne
15. Infrastruktura społeczna	np. rozdz. Sektor społeczny	16. Migracja młodzieży	np. rozdz. Problemy i obszary interwencji dla poszczególnych grup związanych z LSR
16. Duża ilość aktywnie działających organizacji pozarządowych	np. rozdz. Sektor społeczny	17. Brak perspektyw dla młodych ludzi	np. rozdz. Problemy społeczne, Rynek pracy

17. Duże doświadczenie w realizacji projektów ze środków zewnętrznych	np. rozdz. Doświadczenie LGD i członków LGD w realizacji operacji.	18. Infrastruktura turystyczno – rekreacyjna	np. rozdz. Wewnętrzna spójność obszaru
18. Poczucie bezpieczeństwa	np. rozdz. Sektor społeczny		
19. Cykliczne imprezy dla dzieci i młodzieży	np. rozdz. Sektor społeczny		
Szanse	Odniesienie do diagnozy	Zagrożenia	Odniesienie do diagnozy
1. Wykorzystanie środków unijnych na rozwój.	np. rozdz. Doświadczenie LGD i członków LGD w realizacji operacji.	1. Możliwość wchłonięcia przez aglomeracje miejskie.	Wewnętrzna spójność obszaru
2. Poprawa infrastruktury drogowej.	np. Wewnętrzna spójność obszaru	2. Depopulacja	np. Problemy i obszary interwencji dla poszczególnych grup związanych z LSR
3. Rozbudowa infrastruktury rekreacyjno – turystycznej.	np. rozdz. III pkt. V diagnozy: rozdz. III pkt. XXII	3. Dość wysoki poziom bezrobocia szczególnie wśród młodych ludzi.	Rynek pracy
4. Rozwój małej przedsiębiorczości.	np. rozdz. Charakterystyka gospodarki obszaru	4. Zły stan dróg gminnych i powiatowych	np. rozdz. Wewnętrzna spójność obszaru
5. Poprawa infrastruktury technicznej, np. kanalizacja całego obszaru.	np. rozdz. Wewnętrzna spójność obszaru	5. Napływ mieszkańców słabo integrujących się ze społecznością	np. rozdz. Problemy i obszary interwencji dla poszczególnych grup związanych z LSR, Sektor społeczny
6. Wykorzystanie potencjału młodych ludzi, byłych i obecnych mieszkańców.	np. rozdz. Sektor społeczny	6. Migracja w celach zarobkowych.	np. rozdz. Problemy i obszary interwencji dla poszczególnych grup związanych z LSR, Rynek pracy
7. Promocja produktów wytwarzanych na terenie LGD.	np. rozdz. Wewnętrzna spójność obszaru		
8. Wykorzystanie środków zewnętrznych na szkolenie dla młodzieży.	np. rozdz. Problemy społeczne		
9. Podejmowanie działań ekologicznych służących poprawie stanu środowiska naturalnego.	np. rozdz. Wewnętrzna spójność obszaru		
10. Pozyskanie inwestorów	np. rozdz. Charakterystyka gospodarki obszaru		

Źródło: Opracowanie własne

V. CELE I WSKAŹNIKI

Cele LSR zostały opracowane przy współudziale lokalnej społeczności. Zarówno cele ogólne, jak i szczegółowe oraz przedsięwzięcia zdefiniowano biorąc pod uwagę wyniki przeprowadzonej diagnozy obszaru, analizę SWOT a także informacje o problemach i potrzebach mieszkańców wskazane podczas spotkań konsultacyjnych. Zebrany w trybie konsultacji społecznych materiał skonfrontowano z diagnozą obszaru oraz przeprowadzoną analizą SWOT. Odrzucono problemy marginalne, które nie dotyczyły znacznej części lokalnej społeczności. Odrzucono także problemy, których rozwiązanie jest niemożliwe poprzez wdrażanie LSR (np. reaktywacja kopalni, budowa dróg ponadlokalnych). Na tej podstawie określono cele ogólne (CO), szczegółowe (CS) i przedsięwzięcia (P), po czym ponownie poddano konsultacji przedstawicielom społeczności obszaru planowanego do objęcia LSR. W wyniku tego etapu prac nad opracowaniem LSR, określono cele ogólne, szczegółowe oraz przedsięwzięcia. Jednocześnie określono wskaźniki pomiaru ich realizacji.

CO1 zakłada wzmocnienie konkurencyjności i innowacyjności lokalnej gospodarki. CS1.1 odnosi się do przedsiębiorczości na obszarze LSR. Wyniki przeprowadzonej diagnozy oraz konsultacji społecznych pokazują, iż najistotniejsza dla mieszkańców obszaru LSR wydaje się poprawa sytuacji na lokalnym rynku pracy. Zatem istotne jest podejmowanie działań wspierających rozwój przedsiębiorczości. Wzrost konkurencyjności działających przedsiębiorstw oraz tworzenie nowych (P1) przyczyni się do utrzymania istniejących oraz do tworzenia nowych miejsc pracy na obszarze. Szczególny nacisk położono tutaj na pomoc osobom z grup defaworyzowanych. Miernikiem realizacji celu będzie liczba utworzonych oraz liczba utrzymanych miejsc pracy dzięki zrealizowanym operacjom.

W ramach CS2.1 planuje się rozwój infrastruktury turystycznej oraz okołoturystycznej. Ów rozwój nastąpi w wyniku realizacji P2 tj. tworzenia nowych oraz podniesienie jakości istniejących obiektów pozwalających na obsługę ruchu turystycznego. Z kolei CS2.2 zorientowany jest na promocję walorów obszaru. W ramach P3 zaplanowano działania skierowane na promocję tych walorów. Całość przyczyni się do realizacji CO2 tj. rozwój potencjału turystycznego obszaru. Sformułowanie takich celów oraz przedsięwzięć jest wynikiem wskazanych podczas konsultacji społecznych oraz na etapie diagnozy obszaru niedoborów w zakresie rozwoju potencjału turystycznego obszaru, który został dostrzeżony, jednak wydaje się być niewystarczająco wykorzystany. Dalszy rozwój infrastruktury turystycznej i okołoturystycznej pozwoli rozszerzyć i uatrakcyjnić ofertę spędzania czasu wolnego zarówno dla mieszkańców obszaru, jak i osób z zewnątrz. Miernikiem realizacji celów będzie wzrost liczby osób korzystających z obiektów objętych wsparciem w ramach LSR oraz liczba osób, do których dotarła informacja o walorach obszaru w wyniku przeprowadzonych działań informacyjno-promocyjnych.

Ostatnim obszarem wymagającym interwencji wskazanych w ramach diagnozy i konsultacji społecznych jest poprawa jakości przestrzeni publicznej, w tym obiektów i miejsc służących zaspokajaniu potrzeb w zakresie kultury, sportu i rekreacji (P4), wzrost inicjatyw propagujących idee współpracy, integracji, kultury i pielęgnowania lokalnych zwyczajów (P5) a także kreowanie postaw pożądanых społecznie, w tym w zakresie ekologii (P6). Dla każdego przedsięwzięcia określono wskaźniki produktu, dla celów szczegółowych wskaźniki rezultatu a także wskazano źródło ich pomiaru.

Niniejsza Strategia jest strategią monofunduszową, zatem źródłem finansowania będzie PROW 2014-2020.

Szczegółowe określenie celów ogólnych, szczegółowych oraz przedsięwzięć a także wskaźników produktu, rezultatu i oddziaływania wraz ze wskazaniem ich wartości początkowych oraz planowanych do osiągnięcia na koniec wdrażania LSR przedstawia Tabela 13. Wskaźniki zostały sformułowane w taki sposób, iż ich wartości początkowe określono na poziomie „0” z uwagi na brak wsparcia na początku 2016 r.

Pomiar realizacji celów oraz osiągania wartości poszczególnych wskaźników odbywał się będzie za pomocą prowadzonego monitoringu oraz ewaluacji, które szerzej opisano w rozdziale XI.

Na skutek zrealizowania celów ogólnych oraz odnoszących się do nich celów szczegółowych i przedsięwzięć a także osiągnięcia wyznaczonych wartości wskaźników nastąpi zniwelowanie problemów zidentyfikowanych na początkowym etapie prac nad LSR. Tabela 16 przedstawia matrycę logiczną powiązań diagnozy obszaru, analizy SWOT oraz celów i wskaźników.

2.0. CEL OGÓLNY		Rozwój potencjału turystycznego obszaru				
2.1. CELE SZCZEGÓLNE		Rozwój infrastruktury turystycznej i okolicy turystycznej				
2.2. CELE SZCZEGÓLNE		Tworzenie warunków do promocji zasobów obszaru LGD				
		Wskaźniki oddziaływania dla celu ogólnego				
		Jednostka miary	stan początkowy 2016 Rok	plan 2022 rok	Źródło danych/sposób pomiaru	
	Wzrost odsetka osób, które deklarują poprawę atrakcyjności turystycznej obszaru LSR	%	0	18	badanie ankietowe	
		Jednostka miary	stan początkowy 2016 Rok	plan 2022 rok	Źródło danych/sposób pomiaru	
	Wzrost liczby osób korzystających z obiektów objętych operacjami	osoba	0	80	dane własne LGD	
	Liczba osób, do których dotarła informacja o walorach obszaru w wyniku przeprowadzonych działań informacyjno-promocyjnych	osoba	0	500	dane własne LGD	
Przedsięwzięcia		Wskaźniki produktu				
		nazwa	Jednostka miary	wartość początkowa 2016 rok	wartość końcowa 2022 Rok	Źródło danych/sposób pomiaru
2.1.1.	P.2. Tworzenie nowych obiektów lub podniesienie jakości istniejących, pozwalających na obsługę ruchu turystycznego	liczba obiektów nowych/przebudowanych/zmodernizowanych/wyremontowanych/wyposażonych w wyniku realizacji operacji konkurs	szt	0	5	dane własne LGD
		Grupy docelowe	Sposób realizacji (konkurs, projekt grantowy, operacja własna, projekt współpracy, aktywizacja itp.)			
		-osoby fizyczne, w tym grupy defaworyzowane -przedsiębiorcy, -organizacje pozarządowe, -JST, -podmioty ekonomii społecznej, -osoby prawne, kościoły i związki wyznaniowe	konkurs			
2.2.1.	P.3. Organizacja promocji walorów obszaru	liczba wydarzeń/imprez/działan informacyjno-promocyjnych	szt	0	6	dane własne LGD
		-osoby fizyczne, w tym grupy defaworyzowane -przedsiębiorcy, -organizacje pozarządowe, -JST, -podmioty ekonomii społecznej, -osoby prawne, kościoły i związki wyznaniowe	konkurs, aktywizacja			
SUMA				0	11	

CEL OGÓLNY		Poprawa jakości życia mieszkańców obszaru umożliwiająca rozwój kapitału społecznego i ochronę lokalnego dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego						
3.1. CELE SZCZEGÓLNE		Odnowa przestrzeni publicznej						
3.2. CELE SZCZEGÓLNE		Wzmacnianie kapitału społecznego obszaru, wspieranie aktywności mieszkańców i organizacji społecznych						
		<i>Wskaźniki oddziaływania dla celu ogólnego</i>						
		Jednostka miary	stan początkowy 2016 Rok	plan 2022 rok	Źródło danych/sposób pomiaru			
		szt	0	5	KRS, ewidencja prowadzona przez Starostę			
		%	0	0,5	dane GUS			
		Jednostka miary	stan początkowy 2016 Rok	plan 2022 rok	Źródło danych/sposób pomiaru			
		osoba	0	200	dane własne LGD			
		osoba	0	9 000	dane własne LGD			
		Wskaźniki produktu						
		nazwa	Jednostka miary	wartość	Źródło danych/sposób pomiaru			
		liczba obiektów i miejsc nowych/przebudowanych/zmodernizowanych/wyremontowanych/wyposażonych w wyniku realizacji operacji	szt	0	początkowa 2016 rok	końcowa 2022 Rok	14 dane własne LGD	
Liczba nowopowstałych organizacji społecznych i podmiotów ekonomii społecznej								
Wzrost liczby mieszkańców obszaru								
Wzrost liczby osób korzystających z obiektów objętych operacjami								
liczba osób uczestniczących w wydarzeniach i inicjatywach zorganizowanych dzięki wsparciu operacji								
Przedsięwzięcia / operacje		Grupy docelowe		Sposób realizacji (konkurs, projekt grantowy, operacja własna, projekt współpracy, aktywizacja itp.)				
3.1.1. P.4. Poprawa jakości przestrzeni publicznej, w tym tworzenie i rozwój obiektów i miejsc służących za spokaJaniu potrzeb w zakresie kultury, edukacji, sportu i rekreacji		-osoby fizyczne, w tym grupy defaworyzowane -przedsiębiorcy, -organizacje pozarządowe, -JST, -podmioty ekonomii społecznej, - osoby prawne, kościoły i związki		konkurs				

3.2.1.	P.5. Inicjatywy propagujące idee współpracy, integracji, kultury i kultywowania lokalnych zwyczajów	-osoby fizyczne, w tym grupy defaworyzowane -przedsiębiorcy, -organizacje pozarządowe, -JST, -podmioty ekonomii społecznej, - osoby prawne, -kościół i związki wyznaniowe	projekt grantowy, aktywizacja, projekt współpracy	liczba wydarzeń/fimprez/ inicjatyw związanych z kultywowaniem tradycji, propagowaniem kultury, idei współpracy i integracji / liczba zrealizowanych operacji obejmujących wyposażenie mające na celu szerzenie lokalnej kultury i dziedzictwa lokalnego	szt	0	18	dane własne LGD
3.2.2.	P.6. Kreowanie postaw pożądanых społecznie, podnoszenie kompetencji i rozwijanie świadomości mieszkańców, w tym w zakresie ekologii	-osoby fizyczne, w tym grupy defaworyzowane -przedsiębiorcy, -organizacje pozarządowe, -JST, -podmioty ekonomii społecznej, - osoby prawne, -kościół i związki wyznaniowe	projekt grantowy, aktywizacja, projekt współpracy	liczba wydarzeń/fimprez zrealizowanych w ramach operacji	szt	0	70	dane własne LGD
SUMA						0	102	

Tabela 14 Wskaźniki określone dla kosztów bieżących

Wskaźniki produktu				
Nazwa	Jednostka miary	wartość		Źródło danych/sposób pomiaru
		początkowa 2016 rok	końcowa 2022 Rok	
liczba podmiotów, którym udzielono indywidualnego doradztwa	osoba	0	100	dane własne LGD
liczba osobodni szkoleń dla pracowników i organów LGD	szt	0	30	dane własne LGD
liczba odwiedzin strony internetowej LGD	szt	0	10000	dane własne LGD
Wskaźniki rezultatu				
Nazwa	Jednostka miary	wartość		Źródło danych/sposób pomiaru
		początkowa 2016 rok	końcowa 2022 Rok	
liczba podmiotów, które otrzymały wsparcie po uprzednim udzieleniu indywidualnego doradztwa w zakresie ubiegania się o wsparcie na realizację LSR, udzielonego w biurze LGD	osoba	0	40	dane własne LGD

Tabela 15 Wskaźniki określone dla projektów współpracy

Wskaźniki produktu					
Nazwa	Jednostka miary	wartość		Źródło danych/sposób pomiaru	
		początkowa 2016 rok	końcowa 2022 Rok		
liczba przygotowanych projektów współpracy	szt	0		2 dane własne LGD	
liczba zrealizowanych projektów współpracy	szt	0		2 dane własne LGD	
liczba LGD uczestniczących w projektach współpracy	szt	0		4 dane własne LGD	
Wskaźniki rezultatu					
Nazwa	Jednostka miary	wartość		Źródło danych/sposób pomiaru	
		początkowa 2016 rok	końcowa 2022 Rok		
liczba projektów wykorzystujących lokalne zasoby	szt	0		1 dane własne LGD	
liczba projektów skierowanych do grupy docelowej: młodzież	szt	0		1 dane własne LGD	

Tabela 16 Matryca logiczna powiazan diagnozy obszaru, analizy SWOT oraz celow i wskaźnikow

Zidentyfikowane problemy/ wyzwania społecznoekonomiczne	Przedsięwzięcia	Produktu	Rezultatu	Oddziaływania	Czynnik zewnętrzny mający wpływ na realizację działań i osiągnięcie wskaźników SWOT, DIAGNOZA
Małe środki finansowe na rozwój poszczególnych gmin, Brak atrakcji turystycznych o znaczeniu ponadlokalnym, mała ilość miejsc pracy szczególnie dla młodzieży, słabo rozwinięta drobna przedsiębiorczość, migracja młodzieży, brak perspektyw dla młodych ludzi	<p>CEL OGÓLNY 1 - Wzmocnienie konkurencyjności i innowacyjności lokalnej gospodarki</p> <p>CELE SZCZEGÓLNE 1.1.</p> <p>P.1. Tworzenie warunków do zakładania działalności oraz do poprawy konkurencyjności i innowacyjności lokalnych producentów i usługodawców</p>	liczba podmiotów, które uzyskały wsparcie na rozwój działalności związanej z tworzeniem miejsc pracy,	Liczba utworzonych miejsc pracy	Wzrost liczby nowych podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w bazie REGON	Wykorzystanie środków unijnych na rozwój, rozbudowa infrastruktury rekreacyjno – turystycznej, rozwój małej przedsiębiorczości, wykorzystanie potencjału młodych ludzi, byłych i obecnych mieszkańców, promocja produktów, wykorzystanie środków zewnętrznych na szkolenie dla młodzieży, pozyskanie inwestorów
Małe środki finansowe na rozwój poszczególnych gmin, Brak atrakcji turystycznych o znaczeniu ponadlokalnym, mała ilość miejsc pracy szczególnie dla młodzieży, słabe zaangażowanie młodzieży w życie społeczne, słabo rozwinięta drobna przedsiębiorczość, migracja młodzieży, brak perspektyw dla młodych ludzi		liczba podmiotów, które uzyskały wsparcie na rozwój działalności związanej z utrzymaniem miejsc pracy,	Liczba utrzymanych miejsc pracy	Liczba podmiotów kontynuujących prowadzenie działalności gospodarczej dzięki uzyskanemu wsparciu	Wykorzystanie środków unijnych na rozwój, rozbudowa infrastruktury rekreacyjno – turystycznej, rozwój małej przedsiębiorczości, wykorzystanie potencjału młodych ludzi, byłych i obecnych mieszkańców, promocja produktów, wykorzystanie środków zewnętrznych na szkolenie dla młodzieży, pozyskanie inwestorów

Zidentyfikowane problemy/ wyzwania społeczno-ekonomiczne	Przedsięwzięcia	Produktu	Rezultatu	Oddziaływania	Czynnik zewnętrzny mający wpływ na realizację działań i osiągnięcie wskaźników SWOT. DIAGNOZA
<p>Zły stan infrastruktury technicznej, niewystarczający stan infrastruktury społecznej, ograniczony dostęp do infrastruktury turystyczno-rekreatywnej, niewystarczająca ilość punktów gastronomicznych, słabo rozwinięta drobna przedsiębiorczość, słaba infrastruktura turystyczno-rekreatywna</p>	<p>P2. Tworzenie nowych obiektów lub podniesienie jakości istniejących, pozwalających na obsługę ruchu turystycznego</p>	<p>liczba obiektów utworzonych/przebudowanych/zmodernizowanych/wyremontowanych/wyposażonych w wyniku realizacji operacji</p>	<p>Wzrost liczby osób korzystających z obiektów objętych operacjami</p>	<p>Wzrost odsetka osób, które deklarują poprawę atrakcyjności turystycznej obszaru LSR</p>	<p>Wykorzystanie środków unijnych na rozwój, poprawa infrastruktury drogowej, rozbudowa infrastruktury rekreacyjno-turystycznej, rozwój małej przedsiębiorczości, poprawa infrastruktury technicznej, np. kanalizacja całego obszaru,</p>
<p>Słaba integracja społeczności lokalnej, brak atrakcji turystycznych o znaczeniu ponadlokalnym, zaniedbanie powietrza, słabe zaangażowanie młodzieży w życie społeczne, słaba promocja gmin i LGD, migracja młodzieży,</p>	<p>P3. Organizacja promocji walorów obszaru</p>	<p>liczba zrealizowanych działań informacyjno-promocyjnych</p>	<p>Liczba osób, do których dotarła informacja o walorach obszaru w wyniku przeprowadzonych działań informacyjno-promocyjnych</p>	<p>Wykorzystanie środków unijnych na rozwój, wykorzystanie potencjału młodych ludzi, byłych i obecnych mieszkańców, promocja produktów wytwarzanych na terenie LGD, wykorzystanie środków zewnętrznych na szkolenie dla młodzieży,</p>	
CEL OGÓLNY 2		CELE SZCZEGÓLNE 2.1.		CELE SZCZEGÓLNE 2.2.	

Zidentyfikowane problemy/ wyzwania społecznoekonomiczne	Przedsięwzięcia	Produktu	Rezultatu	Oddziaływania	Czynniki zewnętrzne mające wpływ na realizację działań i osiągnięcie wskaźników SWOT, DIAGNOZA
<p>Zidentyfikowane problemy/ wyzwania społecznoekonomiczne</p> <p>Zły stan infrastruktury technicznej, niewystarczający stan infrastruktury społecznej, słaba integracja społeczności lokalnej, małe środki finansowe na rozwój poszczególnych gmin, brak atrakcji turystycznych o znaczeniu ponadlokalnym, ograniczony dostęp do infrastruktury turystycznej – rekreacyjnej, słabe zaangażowanie młodzieży w życie społeczne, niewystarczająca ilość punktów gastronomicznych, słabo rozwinięta drobna przedsiębiorczość, słaba infrastruktura turystyczna – rekreacyjna.</p>	<p>CELE SZCZEGÓLNE 3.1.</p>	<p>P4. Poprawa jakości przestrzeni publicznej, w tym tworzenie i rozwój obiektów i miejsc służących zaspokajaniu potrzeb w zakresie kultury, edukacji, sportu i rekreacji</p>	<p>Wzrost liczby osób korzystających z obiektów objętych operacjami</p>	<p>Liczba nowopowstałych organizacji społecznych i podmiotów ekonomii społecznej</p>	<p>Wykorzystanie środków unijnych na rozwój, poprawa infrastruktury drogowej, rozbudowa infrastruktury rekreacyjno – turystycznej, poprawa infrastruktury technicznej, byłych i obecnych mi eszkańców, promocja produktów wytwarzanych na terenie LGD, wykorzystanie środków zewnętrznych</p>
	<p>CELE SZCZEGÓLNE 3.1.</p>	<p>P5. Inicjatywy propagujące idee współpracy, integracji, kultury i kultywowania lokalnych zwyczajów</p>	<p>Liczba inicjatyw związanych z kultywowaniem tradycji, propagowaniem kultury, idei współpracy i integracji</p>	<p>Liczba osób uczestniczących w wydarzeniach i inicjatywach zorganizowanych dzięki wsparciu operacji</p>	<p>Wzrost liczby mi eszkańców obszaru</p> <p>Wykorzystanie potencjału młodych ludzi, byłych i obecnych mi eszkańców, promocja produktów wytwarzanych na terenie LGD, wykorzystanie środków zewnętrznych na szkolenie dla młodzieży, podejmowanie działań ekologicznych służących poprawie stanu środowiska naturalnego, pozyskanie inwestorów</p>
<p>CELE OGÓLNE 3</p>	<p>CELE SZCZEGÓLNE 3.1.</p>	<p>P6. Kreowanie postaw pożądanych społecznie, podnoszenie kompetencji i rozwijanie świadomości mi eszkańców, w tym w zakresie ekologii</p>	<p>Liczba wydarzeń zrealizowanych w ramach operacji</p>	<p>Liczba nowopowstałych organizacji społecznych i podmiotów ekonomii społecznej</p>	<p>Wykorzystanie środków unijnych na rozwój, wykorzystanie potencjału młodych ludzi, byłych i obecnych mi eszkańców, promocja produktów wytwarzanych na terenie LGD, wykorzystanie środków zewnętrznych na szkolenie dla młodzieży, podejmowanie działań ekologicznych służących poprawie stanu środowiska naturalnego,</p>

Wyznaczone cele LSR są spójne z celami PROW 2014-2020:

- Wzmacnianie konkurencyjności i innowacyjności lokalnej gospodarki. Działania z PROW: 5.2.1 P1: ułatwianie transferu wiedzy i innowacji w rolnictwie i leśnictwie oraz na obszarach wiejskich, 5.2.2 P2: Zwiększenie rentowności gospodarstw i konkurencyjności wszystkich rodzajów, rolnictwa we wszystkich regionach oraz promowanie innowacyjnych technologii w gospodarstwach i zrównoważonego zarządzania lasami, 5.2.6 P6: Promowanie włączenia społecznego, zmniejszania ubóstwa oraz rozwoju gospodarczego na obszarach wiejskich.
- Rozwój potencjału turystycznego obszaru. Działania z PROW: 5.2.2 P2: Zwiększenie rentowności gospodarstw i konkurencyjności wszystkich rodzajów rolnictwa we wszystkich regionach oraz promowanie innowacyjnych technologii w gospodarstwach i zrównoważonego zarządzania lasami, 5.2.3 P3: Wspieranie organizacji łańcucha żywnościowego, w tym przetwarzania i wprowadzania do obrotu produktów rolnych, dobrostanu zwierząt oraz zarządzania ryzykiem w rolnictwie, 5.2.6 P6: Promowanie włączenia społecznego, zmniejszania ubóstwa oraz rozwoju gospodarczego na obszarach wiejskich.
- Poprawa jakości życia mieszkańców obszaru umożliwiającą rozwój kapitału społecznego i ochronę lokalnego dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego. Działania z PROW: 5.2.6 P6: Promowanie włączenia społecznego, zmniejszania ubóstwa oraz rozwoju gospodarczego na obszarach wiejskich, 5.2.4 P4: Odtwarzanie, ochrona i wzbogacanie ekosystemów związanych z rolnictwem i leśnictwem.

VI. SPOSÓB WYBORU I OCENY OPERACJI ORAZ SPOSÓB USTANAWIANIA KRYTERIÓW WYBORU

Dla osiągnięcia przyjętych celów zawartych w LSR przewiduje się działania dotyczące następujących typów operacji:

- operacje realizowane indywidualnie w ramach wniosków składanych przez beneficjentów innych niż LGD i wybieranych przez organ decyzyjny
- projekty grantowe,
- projekty współpracy – 2 projekty krajowe współpracy.

Celem opracowania procedur naboru i oceny operacji jest:

- zapewnienie transparentności i jasności procesu wyboru operacji,
- dostosowanie kryteriów do przyjętych celów i przedsięwzięć,
- zapewnienie zgodności z przepisami regulującymi RLKS,
- zapewnienie wyeliminowania zagrożenia konfliktu interesów
- sprawna realizacja procesu wyboru operacji.

Procedury zostały opracowane przez pracowników biura we współpracy z przedstawicielami Zarządu i Rady oraz poszczególnych gmin członkowskich. Do sformułowania kryteriów oceny wykorzystano informacje pozyskane poprzez partycypacyjne metody na etapie opracowywania Strategii – w szczególności wykorzystano wskazania respondentów ankiet odnośnie preferowanych typów operacji i rodzajów przedsięwzięć uważanych za niewystarczające na omawianym obszarze. Kolejnym źródłem inspiracji do sformułowanych kryteriów była diagnoza obszaru, zdefiniowanie głównych problemów i określenie grup docelowych, w tym defaworyzowanych. Opracowane kryteria są powiązane z celami i grupami docelowymi, do których jest kierowane wsparcie, w zależności od rodzaju beneficjenta, z uwzględnieniem wyników diagnozy i analizy SWOT. Dodatkowo zwrócono uwagę na cele zdefiniowane w PROW, stąd pojawiły się kryteria dotyczące innowacyjności i stopnia ingerencji w środowisko (wpływ na poprawę sytuacji w zakresie polityki ekologicznej). Przyjęta definicja innowacyjności na potrzeby oceny brzmi następująco: **Innowacyjność rozumie się jako wdrożenie nowego na obszarze objętym LSR lub znacząco udoskonalonego produktu, usługi, procesu, organizacji lub nowego sposobu wykorzystania lub zmobilizowania istniejących lokalnych zasobów przyrodniczych, historycznych, kulturowych czy społecznych. Operacja jest innowacyjna, jeżeli ma charakter innowacyjny w odniesieniu do przynajmniej jednego z tych kryteriów, przy czym im więcej cech innowacyjności, tym większa liczba przyznanych punktów.** Zasady przyznawania oraz sumowania punktów za innowacyjność zawiera instrukcja wypełniania kart oceny operacji.

Lokalne kryteria wyboru publikowane będą na stronie LGD LYSKOR oraz każdorazowo wraz z dokumentacją konkursową wskazaną w ogłoszeniu o naborze.

W przypadku konieczności zmian w kryteriach oceny operacji przewiduje się wykorzystanie ponownie metod partycypacyjnych, tj. konsultacji ze społecznością lokalną drogą mailową, telefoniczną i bezpośrednio (podczas dyżurów w biurze).

LGD przyjęła procedury odrębnie dla typów operacji. W przypadku **procedury wyboru i oceny operacji realizowanych indywidualnie w ramach wniosków składanych przez beneficjentów innych niż LGD** uregulowane zostały następujące kwestie:

- przygotowanie ogłoszenia o naborze i jego zamieszczanie – projekt ogłoszenia przygotowuje Zarząd Stowarzyszenia/biuro LGD i po jego akceptacji przez Zarząd Województwa podaje ogłoszenie do publicznej wiadomości z wykorzystaniem strony internetowej i tablicy ogłoszeń LGD. Możliwe jest także dodatkowe upublicznienie na stronach internetowych i tablicach ogłoszeń gmin członkowskich oraz w prasie lokalnej. Wymagane elementy ogłoszenia i dokumenty konkursowe reguluje przyjęta procedura. Dokumentacja konkursowa udostępniana jest poprzez stronę internetową LGD i w biurze LGD;

- Sytuacje składania i wycofywania wniosków – wnioski składane są w biurze LGD, sposób postępowania w przypadku wycofania wniosku przez wnioskodawcę; forma składania wniosków została opisana w procedurze; sposób wycofywania uregulowano w procedurze;
- Sposób prowadzenia rejestru wniosków – rejestr prowadzi biuro LGD;
- Wstępna weryfikacja wniosków – zakres weryfikacji i osoba odpowiedzialna za weryfikację wstępną – pracownik biura LGD;
- Przekazanie wniosków do oceny i wyłączenia z oceny i wyboru operacji – wyznaczanie terminu posiedzenia przez Przewodniczącego Rady, składanie przez członków Rady deklaracji bezstronności i poufności;
- Ocena merytoryczna i wybór operacji – na posiedzeniu członkowie Rady dokonują oceny operacji względem zgodności z PROW, zgodności z celami Strategii i wg poszczególnych kryteriów lokalnych. Procedura uszczegóławia zasady weryfikacji kart oceny przez komisję skrutacyjną, czuwającą nad przebiegiem procesu oceny i wyboru, poprawnością dokumentacji i zgodności formalnej. Przewodniczący odpowiada za tworzenie list rankingowych, właściwe prowadzenie posiedzeń, sporządzenie protokołu posiedzenia rady, ustalanie kwot wsparcia, sporządzanie listy operacji i uchwał Rady, informowanie o wynikach naboru, ogłaszanie wyników i przekazywanie wniosków do Zarządu Województwa;
- Ustalono zasady postępowania w przypadku rozbieżnych ocen danej operacji przez poszczególnych członków Rady – odpowiednie zapisy znajdują się w procedurach oceny i wyboru w ramach poszczególnych sposobów realizacji operacji. Oceny dokonane przez członków Rady podlegają sprawdzeniu pod kątem istotnych rozbieżności. Za istotną rozbieżność uznaje się ocenę odbiegającą o ponad 50% od średniej arytmetycznej wszystkich ocen danej operacji. Przyjęto, że w przypadku stwierdzenia przez Przewodniczącego Rady istotnych rozbieżności w ocenach w zakresie punktów przyznanych operacji, wzywa on członków Rady, którzy dokonywali danej oceny, do złożenia wyjaśnień i dokonania ewentualnej korekty. W przypadku, gdy nadal istnieją istotne rozbieżności, ocenę uznaną za istotnie rozbieżną odrzuca się. Odpowiednia adnotacja odnośnie przypadków wyjaśniania istotnych rozbieżności w ocenach operacji musi się znaleźć w protokole z oceny i wyboru operacji.
- Zasady wnoszenia protestów;
- Zasady informowania wnioskodawców o wynikach oceny;
- Opiniowanie zmian umowy między wnioskodawcą na Zarządem Województwa;
- Publikowanie protokołów;
- Zasady zmiany procedury – zmiany procedury będą konsultowane ze społeczeństwem za pośrednictwem strony internetowej LGD i podczas dyżurów w biurze.

Szczegółowy opis kryteriów wraz z możliwymi do uzyskania punktami za ich spełnienie zawiera Karta oceny operacji. Przyjęte kryteria posiadają opis wyjaśniający sposób oceny i wskazujący wymagania konieczne do spełnienia poszczególnego kryterium. Poza tym praktycznie dla każdego kryterium ustalono odpowiednie wartości minimalnej i maksymalnej liczby punktów możliwej do przyznania przez oceniającego. Szczególną uwagę należy zwrócić na projekty związane z rozpoczynaniem działalności gospodarczej.

Zgodnie z przepisami wysokość wsparcia maksymalnie może wynosić 100 000 zł, jednak powinna ona być dostosowana do warunków gospodarowania na omawianym obszarze. W związku z tym po analizie diagnozy obszaru i wstępnym określeniu warunków gospodarowania i prowadzenia działalności gospodarczej i poziomie konkurencyjności lokalnych gospodarek określono wysokość wsparcia dla wnioskodawców rozpoczynających prowadzenie działalności gospodarczej w wysokości 50 000,00 zł.

Pomoc na operację w zakresie innym niż podejmowanie działalności gospodarczej przyznawana jest w wysokości:

- a) nie wyższej niż 70% kosztów kwalifikowalnych w przypadku podmiotu wykonującego działalność gospodarczą, do której stosuje się przepisy ustawy Prawo przedsiębiorców oraz w wysokości nie wyższej niż 100 000,00 zł.,
- b) nie wyższej niż 63,63% kosztów kwalifikowalnych w przypadku jednostki sektora finansów publicznych,
- c) nie wyższej niż 90% kosztów kwalifikowalnych w przypadku pozostałych podmiotów.

Dla **projektów grantowych** opracowano procedurę oceny i wyboru oraz rozliczania, monitoringu i kontroli grantobiorców. Procedura reguluje następujące zagadnienia:

- przygotowanie ogłoszenia o naborze i jego zamieszczanie wraz z regulaminem naboru;
- Sytuacje składania i wycofywania wniosków – formy składania wniosków; sposób postępowania w przypadku wycofania wniosku przez wnioskodawcę;
- Kontrola wymogów formalno– merytorycznych wniosku – wykonuje pracownik Biura w oparciu o opracowaną check-listę;
- Przekazanie wniosków do oceny i wyłączenia z oceny i wyboru grantobiorców – Przewodniczący zwołuje posiedzenie, członkowie składają deklarację bezstronności i poufności;
- Ocena i wybór grantobiorców – ocena operacji przez członków Rady wg poszczególnych merytorycznych kryteriów, sprawdzenie parytetów na etapie poszczególnych ocen, wzory kart oceny, termin oceny, zasady weryfikacji kart oceny przez osobę odpowiedzialną, tworzenie wstępnego rankingu grantobiorców, zasady prowadzenia posiedzeń, elementy protokołu posiedzenia Rady, ustalanie kwot wsparcia, sporządzanie listy grantobiorców przez Przewodniczącego Rady, zasady wzywania wnioskodawcy do uzupełnień w złożonym wniosku, informacja o wyniku oceny;
- Ustalono zasady postępowania w przypadku rozbieżnych ocen danej operacji przez poszczególnych członków Rady – odpowiednie zapisy znajdują się w procedurach oceny i wyboru w ramach poszczególnych sposobów realizacji operacji. Oceny dokonane przez członków Rady podlegają sprawdzeniu pod kątem istotnych rozbieżności. Za istotną rozbieżność uznaje się ocenę odbiegającą o ponad 50% od średniej arytmetycznej wszystkich ocen danej operacji. Przyjęto, że w przypadku stwierdzenia przez Przewodniczącego Rady istotnych rozbieżności w ocenach w zakresie punktów przyznanych operacji, wzywa on członków Rady, którzy dokonywali danej oceny, do złożenia wyjaśnień i dokonania ewentualnej korekty. W przypadku, gdy nadal istnieją istotne rozbieżności, ocenę uznaną za istotnie rozbieżną odrzuca się. Odpowiednia adnotacja odnośnie przypadków wyjaśniania istotnych rozbieżności w ocenach operacji musi się znaleźć w protokole z oceny i wyboru operacji.;
- Procedura odwoławcza – wnoszenie odwołania, weryfikacja odwołania przez Radę, ew. wprowadzanie zmian na liście grantobiorców w wyniku odwołania;
- Publikacja ostatecznej listy grantobiorców – biuro LGD zamieszcza listę na swojej stronie internetowej;
- Przekazanie dokumentów do Samorządu Województwa (wnioski oraz dokumentacja Rady z naboru);
- Przypadek unieważnienia konkursu, forma informowania o unieważnieniu;
- Przygotowanie, zawarcie i aneksowanie umów z grantobiorcami – elementy umowy powierzenia grantu;
- Weryfikacja wykonania zadań i rozliczanie realizacji operacji – obowiązki grantobiorcy w zakresie prowadzenia dokumentacji, w tym księgowej, składanie wniosków o płatność przez grantobiorcę,
- Monitoring, kontrola i udzielanie informacji
- Archiwizowanie dokumentacji;
- Zasady zmiany procedury.

Pomoc na realizację zadania w ramach projektu grantowego przyznawana jest w wysokości nie wyższej niż 85% kosztów kwalifikowalnych i nie wyższej niż 25 000 zł. LGD zakłada zrealizowanie projektów grantowych w ramach celu szczegółowego 3.2.

Szczegółowy opis kryteriów wraz z możliwymi do uzyskania punktami za ich spełnienie zawiera Karta oceny operacji, odrębna dla operacji realizowanej w ramach celu ogólnego 1 oraz celu ogólnego 2 i 3.

Lokalne kryteria wyboru zatwierdza Walne Zebranie Członków. Procedurę ustalania lokalnych kryteriów wyboru zatwierdza Zarząd LGD.

LGD planuje realizację dwóch projektów współpracy krajowej. Zakłada się, że projekty będą się wpisywać w cel szczegółowy 3.2:

- pierwszy przewiduje realizację projektu związanego z kultywowaniem lokalnych tradycji i zwyczajów oraz promowaniem idei współpracy. Projekt zakłada przeprowadzenie porównania tradycji z obszaru działania LGD LYSKOR z tradycjami z obszaru działania partnerskiej LGD z Małopolski objętego silnymi wpływami krakowskimi;
- drugi przewiduje realizację projektu związanego z promowaniem postaw przedsiębiorczych wśród młodzieży. Przewiduje się udział 3 LGD z województwa śląskiego.

VII. PLAN DZIAŁANIA

Realizacja działań w ramach LSR, została zaplanowana w kontekście 3 kluczowych etapów wdrażania Strategii. Pierwszy etap to lata 2016-2018. Drugi etap przypada na okres 2019-2021, zaś ostatni to lata 2022-2023. Większość operacji planowanych do realizacji przypada na etap 1 oraz 2. W ten sposób zminimalizowane zostanie ryzyko związane z osiągnięciem przyjętych wskaźników, które są miarą sukcesu wdrażania LSR. Harmonogram osiągnięcia poszczególnych celów i wskaźników określono w załączniku nr 3 do niniejszej Strategii. Plan działania stanowi wyznacznik planowania konkursów w ramach realizacji Strategii – zakłada się przeprowadzanie konkursów w terminach gwarantujących osiągnięcie przyjętych w Planie działania wskaźników.

Grupom defaworyzowanym dedykuje się min. 20% budżetu przeznaczonego na realizację przedsięwzięcia P1 tj. „Tworzenie warunków do zakładania działalności oraz do poprawy konkurencyjności i innowacyjności lokalnych producentów i usługodawców”.

VIII. BUDŻET LSR

Źródło finansowania LSR w latach 2016-2023 stanowić będą środki z PROW na lata 2014-2020. Środki na realizację LSR pochodzą głównie z trzech źródeł, tj:

- EFRROW – w wysokości 63,63%,
- środki pochodzące z budżetu państwa – w wysokości 36,37%
- wkład własny Beneficjentów.

Załącznik nr 4 do niniejszej Strategii określa wysokość wsparcia finansowego EFSI w ramach poszczególnych poddziałań a także plan finansowy w zakresie poddziałania 19.2 PROW 2014-2020, w którym zaprezentowano również montaż finansowy dla niniejszej LSR uwzględniający podział Beneficjentów na jednostki sektora finansów publicznych oraz pozostałych.

Budżet powiązany jest z poszczególnymi celami LSR w następujący sposób:

- Cel szczegółowy 1.1 „Korzystny klimat dla rozwoju przedsiębiorczości - tworzenie warunków do poprawy konkurencyjności lokalnych producentów i usługodawców” – najistotniejszym elementem rozwoju obszaru jest wsparcie przedsiębiorczości, co wpłynie na tworzenie nowych miejsc pracy bądź na zahamowaniu likwidacji miejsc pracy a w konsekwencji również poprzez wsparcie przedsiębiorców obszaru na płacenie podatków, które zasilają także budżet lokalnych samorządów. Budżet zaplanowany na ten cel wynosi 3 290 000,00 zł., co stanowi blisko 55% budżetu z poddziałania 19.2 PROW 2014-2020.
- Cel szczegółowy 2.1 „Rozwój infrastruktury turystycznej i okolicy turystycznej” –jak wynika z diagnozy obszaru, mieszkańcy dostrzegają potencjał turystyczny obszaru, zwracają jednak uwagę na jego niedostateczne wykorzystanie. Budżet zaplanowany na ten cel wynosi 47 733,77 zł., co stanowi blisko 1% budżetu z poddziałania 19.2 PROW 2014-2020.
- Cel szczegółowy 2.2 „Tworzenie warunków do promocji zasobów obszaru LGD” – wsparcie w ramach tego celu wpłynie pozytywnie na wizerunek obszaru. Budżet zaplanowany na ten cel wynosi 54 000,00 zł., co stanowi niespełna 1% budżetu z poddziałania 19.2 PROW 2014-2020.
- Cel szczegółowy 3.1 „Odnowa przestrzeni publicznej” – mieszkańcy zwracali uwagę na niedostateczny rozwój infrastruktury publicznej, która wpływa na poprawę jakości życia mieszkańców. W ramach tego celu przewiduje się inwestycje w obiekty służące zaspokajaniu potrzeb w zakresie kultury, edukacji, sportu i rekreacji. Inwestycje te wymagają dużych nakładów finansowych, w związku z czym zaplanowano budżet w wysokości 2 328 266,23 zł., co stanowi niecałe 39% budżetu z poddziałania 19.2 PROW 2014-2020
- Cel szczegółowy 3.2 „Wzmacnianie kapitału społecznego obszaru, wspieranie aktywności mieszkańców i organizacji społecznych” – w ramach tego celu wspierane będą operacje propagujące kulturę, współpracę, integrację mieszkańców oraz wspierające kreowanie postaw pożądanych społecznie. Budżet zaplanowany na ten cel wynosi 270 000,00 zł., co stanowi ok. 4,5% budżetu z poddziałania 19.2 PROW 2014-2020.

Ponadto budżet przewidziany na projekty współpracy wynosi 108 000,00 zł. Obydwa planowane projekty współpracy wpisują się w cel szczegółowy 3.2.

W ramach kosztów przewidzianych na animację i aktywizację lokalnej społeczności przewidziano kwotę 45 000,00 zł. Będą to działania związane z promocją zasobów obszaru (CS2.2) oraz działania skierowane na wzmacnianie kapitału społecznego obszaru, wspieranie aktywności mieszkańców i organizacji społecznych.

Kwotę 1 260 000,00 zł. przewidziano na koszty bieżące, których poniesienie jest niezbędne w celu zapewnienia prawidłowego wdrażania LSR w perspektywie finansowej 2014-2020.

Powiązanie budżetu z przedsięwzięciami i ich efektami, prezentowane jest również w planie działania stanowiącym załącznik nr 3 do niniejszej Strategii, według logiki produkty jako bezpośrednie efekty działań w ramach realizowanych przedsięwzięć.

IX. PLAN KOMUNIKACJI

Komunikacja w procesie tworzenia i wdrażania Lokalnej Strategii Rozwoju jest warunkiem koniecznym w zaangażowaniu społeczności lokalnej w realizację LSR. Plan komunikacji jest pewną formą narzędzia, dotyczącego konkretnych działań i stanowi element planu działania LGD.

Cele działań komunikacyjnych

Celem głównym opracowania Planu komunikacji jest określenie form przekazywania informacji, jak również zbudowanie spójnego wizerunku działania LGD. Celem głównym Planu komunikacji jest bieżące informowanie potencjalnych wnioskodawców o zasadach i kryteriach udzielania wsparcia z budżetu LSR wraz z pozyskaniem informacji zwrotnej ze strony społeczności lokalnej. Określenie zakresu Planu komunikacji warunkuje oszacowanie konkretnych działań w odwołaniu do zaplanowanych celów LSR na lata 2016-2023. Opracowano także wskaźniki realizacji poszczególnych celów Planu komunikacji, które zawierają liczbę działań komunikacyjnych w odniesieniu do poszczególnych celów komunikacji.

Grupy docelowe

W ramach Planu komunikacji określone zostały grupy docelowe, do których kierowane są poszczególne działania komunikacyjne, wynikające z LSR i określonych w niej celów ogólnych i szczegółowych. Wśród tych grup docelowych wyróżnia się m.in. przedsiębiorców, organizacje pozarządowe, jednostki samorządu terytorialnego, mieszkańców, grupy defaworyzowane oraz reprezentantów danych branż, np. rolnicy.

Rodzaje działań i środków komunikacji

W ramach działań komunikacyjnych, zaplanowano określone działania informacyjno-promocyjne, powiązane z Lokalną Strategią Rozwoju. Szczegółowy opis celów i wskaźników działań komunikacyjnych oraz grup docelowych zawiera Załącznik nr 5 do niniejszej Strategii – Plan komunikacji.

X. ZINTEGROWANIE

Wdrażanie Lokalnej Strategii Rozwoju LGD LYSKOR jest możliwe m. in. dzięki realizacji idei podejścia zintegrowanego dla wszystkich planowanych działań oraz zasobów istniejących na obszarze działania LGD. Przejawem podejścia zintegrowanego jest przede wszystkim partycypacyjna metoda budowania Strategii, dzięki której możliwe stało się opracowanie dokumentu ukazującego specyfikę obszaru, w tym określenie celów, które wynikają ze zidentyfikowanych potrzeb i zdiagnozowanych problemów. Partycypacyjny model był realizowany poprzez spotkania konsultacyjne oraz badania społeczne z mieszkańcami.

Zintegrowane podejście dla przedsięwzięć planowanych przez LGD LYSKOR dotyczyć będzie trzech aspektów:

- 1) bezpośrednich powiązań pomiędzy wyznaczonymi w trakcie tworzenia LSR celami;
- 2) bezpośrednich związków między podmiotami i aktorami lokalnymi uczestniczącymi w realizacji LSR;
- 3) wykorzystania charakterystycznych dla obszaru LGD zasobów lokalnych, tożsamości i dziedzictwa kulturowo – przyrodniczego.

Dodatkowo warto podkreślić, iż wytypowanie wyzwania rozwojowego stymuluje do integracji działań wokół realizacji projektów partnerskich oraz upowszechniania niestandardowego podejścia i nowatorskich pomysłów w rozwiązywaniu lokalnych problemów. Planowane do realizacji przedsięwzięcia wykorzystują walory obszaru objętego LSR. Poszczególne cele skoncentrowane są na endogenicznych właściwościach charakterystycznych dla obszaru LGD - zakładają wykorzystanie i ochronę lokalnych zasobów przyrodniczych, kulturowych i historycznych. W ramach Strategii zakłada się dążenie do integrowania rozwoju w wymiarach środowiskowym, społecznym, kulturowym, przestrzennym i gospodarczym. Realizacja przedsięwzięć w ramach jednego wymiaru sprzyja osiąganiu celów w pozostałych wymiarach. Założone w LSR cele strategiczne wzajemnie ze sobą korespondują i mają charakter komplementarny. Poprzez poprawę stanu środowiska naturalnego oraz przestrzeni publicznej możliwe będzie zwiększenie integracji i poczucia przynależności do obszaru objętego LSR, co z kolei przyczyni się do wzrostu konkurencyjności całego obszaru LGD. Spójność specyfiki obszaru LGD z systemem założonych celów strategicznych i operacyjnych została zagwarantowana w drodze przyjęcia partycypacyjnego modelu opracowywania dokumentu oraz przeprowadzenia szerokich konsultacji Strategii z reprezentantami różnych środowisk lokalnych. W realizację zaplanowanych w LSR przedsięwzięć i operacji, z uwagi na ich zakres i charakter zaangażowani będą przedstawiciele sektora publicznego, społecznego i gospodarczego. Takie kompleksowe podejście sprawi, iż działania w zakresie realizacji określonych w LSR przedsięwzięć będą na siebie wzajemnie oddziaływać, przez co zwiększą swoją efektywność i jeszcze skuteczniej przyczynią się do poprawy jakości życia na obszarze LGD.

Realizacja założeń LSR odbywać się będzie na płaszczyźnie trzech typów beneficjentów.

W sektorze publicznym LSR skierowana jest m.in. do: samorządów gminnych, domów kultury, bibliotek. Z sektora gospodarczego zakłada się, że beneficjentami będą m.in.: przedsiębiorcy, gospodarstwa agroturystyczne, osoby fizyczne zainteresowane założeniem działalności gospodarczej oraz rolnicy z obszaru LGD. Do beneficjentów LSR w ramach sektora społecznego należą m.in.: stowarzyszenia i fundacje, kościoły i związki wyznaniowe, pozarządowe organizacje gospodarcze, koła gospodyń wiejskich, ochotnicze straże pożarne oraz mieszkańcy obszaru. Zintegrowanie obszaru LGD na płaszczyźnie wykorzystania charakterystycznych dla obszaru zasobów lokalnych, tożsamości i dziedzictwa kulturowo – przyrodniczego charakteryzować się będzie zwiększeniem aktywności i integracji mieszkańców obszaru LGD. W proces zintegrowania na tym poziomie zaangażowane zostaną nie tylko zasoby lokalne, ale również podmioty reprezentujące poszczególne sektory i przede wszystkim charakterystyczne dla obszaru zasoby dziedzictwa kulturowo- przyrodniczego. Niniejszy dokument jest również spójny z innymi dokumentami planistycznymi opracowanymi dla obszaru.

Tabela 17 Zestawienie dokumentów strategicznych obrazujących zintegrowanie Strategii

Dokumenty planistyczne	CO1 LSR „Wzmocnienie konkurencyjności i innowacyjności lokalnej gospodarki”	CO2 LSR „Rozwój potencjału turystycznego obszaru”	CO3 LSR „Poprawa jakości życia mieszkańców obszaru umożliwiająca rozwój kapitału społecznego i ochronę lokalnego dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego”
<p>Regionalny Program Operacyjny Województwa Śląskiego na lata 2014-2020</p>	<p>Zgodność z priorytetami inwestycyjnymi:</p> <p>3a promowanie przedsiębiorczości, w szczególności poprzez ułatwienie gospodarczego wykorzystywania nowych pomysłów oraz sprzyjanie tworzeniu nowych firm, w tym również poprzez inkubatory przedsiębiorczości</p> <p>3c wspieranie tworzenia i poszerzania zaawansowanych zdolności w zakresie rozwoju produktów i usług</p> <p>8i. dostęp do zatrudnienia dla osób poszukujących pracy i biernych zawodowo, w tym długotrwale bezrobotnych oraz oddalonych od rynku pracy, także poprzez lokalny inicjatyw na rzecz zatrudnienia oraz wspieranie mobilności pracowników</p> <p>8iii praca na własny rachunek, przedsiębiorczość i tworzenie przedsiębiorstw, w tym innowacyjnych mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw</p> <p>8v przystosowanie pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian</p> <p>9i aktywne włączenie, w tym z myślą o promowaniu równych szans oraz aktywnego uczestnictwa i zwiększaniu szans na zatrudnienie</p> <p>9v wspieranie przedsiębiorczości społecznej i integracji zawodowej w przedsiębiorstwach społecznych oraz ekonomii społecznej i solidarnej w celu ułatwienia dostępu do zatrudnienia</p>	<p>Zgodność z priorytetami inwestycyjnymi:</p> <p>9a inwestycje w infrastrukturę i zdrowotną i społeczną, które przyczyniają się do rozwoju krajowego, regionalnego i lokalnego, zmniejszania nierówności w zakresie stanu zdrowia, promowanie włączenia społecznego poprzez lepszy dostęp do usług społecznych, kulturalnych i rekreacyjnych, oraz przejścia z usług instytucjonalnych</p>	<p>Zgodność z priorytetami inwestycyjnymi:</p> <p>4b promowanie efektywności energetycznej i korzystania z odnawialnych źródeł energii w przedsiębiorstwach</p> <p>4c wspieranie efektywności energetycznej, inteligentnego zarządzania energią wykorzystania odnawialnych źródeł energii w infrastrukturze publicznej, w tym w budynkach publicznych i w sektorze mieszkaniowym</p> <p>6c zachowanie, ochrona, promowanie i rozwój dziedzictwa naturalnego i kulturowego</p> <p>8vi aktywne i zdrowe starzenie się</p> <p>9iv ułatwianie dostępu do niedrogich, trwałych oraz wysokiej jakości usług, w tym opieki zdrowotnej i usług społecznych świadczonych w interesie ogólnym</p>

<p>Strategia Regionalnych Inwestycji Terytorialnych Subregionu Zachodniego Województwa Śląskiego</p>	<p>C1.1RIT Przedsiębiorczość wykorzystująca potencjały subregionu oraz rozwijająca się w otoczeniu tradycyjnych branż subregionu, w tym przemysłu wydobywczego, energetycznego i rolnictwa</p>	<p>h na usługi na poziomie społeczności lokalnych</p>	<p>C3.1. Wysoka estetyka przestrzeni publicznych operująca się na wykorzystywaniu i wzbogacaniu dziedzictwa przyrodniczo - kulturowego subregionu, C3.3. Poprawa stanu środowiska przyrodniczego C2.3 Zaangażowanie mieszkańców w rozwój swoich miejscowości i rozwój społeczeństwa obywatelskiego.</p>
<p>Strategia Rozwoju Województwa Śląskiego "Śląskie 2020+."</p>	<p>Cel operacyjny A1 „Innowacyjne i kreatywne przedsiębiorstwa oraz produkty województwa”, Cel operacyjny A2 „Otwarty i atrakcyjny rynek pracy”, Cel operacyjny A4 „Przedsiębiorczość lokalna i społeczna wykorzystująca lokalne rynki i potencjały”</p>	<p>Cel operacyjny B1 „Poprawa kondycji zdrowotnej mieszkańców województwa”, Cel operacyjny B2 „Rozwój kompetencji, umiejętności i wzrost poziomu aktywności mieszkańców”, Cel operacyjny B3 „Harmonia społeczna i wysoki kapitał zaufania oraz dogodne warunki życia mieszkańców”,</p>	<p>Cel operacyjny B2 „Rozwój kompetencji, umiejętności i wzrost poziomu aktywności mieszkańców”, Cel operacyjny B3 „Harmonia społeczna i wysoki kapitał zaufania oraz dogodne warunki życia mieszkańców”, Cel operacyjny C1 „Zrównoważone wykorzystanie zasobów środowiska”, Cel operacyjny C3 „Wysoki poziom ładu przestrzennego i efektywne wykorzystanie przestrzeni”, Cel operacyjny D1 „Współpraca z partnerami w otoczeniu”, Cel operacyjny D2 „Atrakcyjny wizerunek województwa śląskiego”,</p>

	<p>Cel operacyjny C3 „Wysoki poziom iadu przestrzennego i efektywne wykorzystanie przestrzeni”,</p> <p>Cel operacyjny D2 „Atrakcyjny wizerunek województwa śląskiego”</p>	
<p>Cel I.3. Wzmocnienie warunków sprzyjających realizacji indywidualnych potrzeb i aktywności obywatela</p> <p>cel III.1. Integracja społeczna</p> <p>Cel III.3. Wzmocnienie mechanizmów terytorialnego równoważenia rozwoju oraz integracja przestrzenna dla rozwijania i pełnego wykorzystania potencjału obszarów wiejskich</p>	<p>Cel III.3. Wzmocnienie mechanizmów terytorialnego równoważenia rozwoju oraz integracja przestrzenna dla rozwijania i pełnego wykorzystania potencjału obszarów wiejskich</p>	<p>Strategia Rozwoju Kraju 2020</p> <p>Cel II.2. Wzrost wydajności gospodarki, w szczególności:</p> <p>II.2.3 – Zwiększenie konkurencyjności i modernizacja sektora rolno-spożywczego</p> <p>Cel II.4. Rozwój kapitału ludzkiego, w szczególności:</p> <p>II.4.1. Zwiększenie aktywności zawodowej</p>

XI. MONITORING I EWALUACJA

Niezbędnym elementem skutecznego wdrażania LSR jest prowadzenie działań monitoringowych i ewaluacyjnych. Gromadzenie i interpretacja danych dotyczących Strategii pozwala na bieżące korekty działań podmiotów odpowiedzialnych za jej wdrażanie w razie wystąpienia ewentualnych nieprawidłowości lub przeszkód.

Metodyczne dążenia do realizacji celów podlegać muszą ocenie skuteczności, by w razie wykrycia nieprawidłowości możliwe było dokonywanie korekt działań na etapie wdrażania. Konieczne jest zatem stworzenie pełnego systemu obejmującego:

- monitoring, czyli podsystem zbierania i selekcjonowania informacji,
- ewaluację, czyli podsystem oceny i interpretacji zgromadzonego materiału.

Lokalna Strategia Rozwoju stanowi swoisty rodzaj dokumentu, w oparciu o który możliwe staje się wdrażanie interwencji, mającej na celu spowodowanie pozytywnej zmiany społeczno – ekonomicznej w obszarze uznanym za problemowy. Aby pożądana zmiana mogła zaistnieć niezbędne jest bieżące monitorowanie oraz ewaluacja, które nie tylko zwiększają zasób wiedzy teoretycznej, ale przede wszystkim wpływają na poprawę jakości wdrażanej interwencji. W związku ze stworzeniem i realizacją LSR na lata 2016 – 2023 nie zakłada się przeprowadzania badania ewaluacyjnego przed realizacją Strategii i monitorowaniem zdarzeń. Szerokie konsultacje społeczne poprzedzające opracowanie LSR w sposób wystarczający oceniły założenia Strategii. Umożliwiły również optymalny wybór celów i przedsięwzięć w oparciu o dokonaną analizę istniejących uwarunkowań i zasobów znajdujących się w obszarze działania LGD.

Realizacja LSR poddana zostanie ewaluacji mid-term. Ta ewaluacja poddaje krytyce pierwsze produkty i rezultaty, co pozwala ocenić jakość monitorowania i wdrażania. Pokazuje, w jaki sposób założenia przekładane są na działania w miejscu gdzie jest to konieczne, wskazuje de facto konieczność dokonania korekt, m.in. poprzez:

- zmiany poziomu warunków zewnętrznych wdrażania Strategii – aktualność zapisów względem zmieniającej się sytuacji społeczno – gospodarczej, strategii wspólnotowych, polityk krajowych, kontekstu prawnego, diagnozy potrzeb;
- systemu zarządzania i wdrażania Strategii – sprawność przepływu informacji, dokumentów, środków finansowych i realizacji zadań, identyfikacja barier prawnych i administracyjnych;
- realizacji celów w stosunku do rezultatów – identyfikacja czynników mających wpływ na sukces lub porażkę w realizacji Strategii, weryfikacja ewentualnych teorii zmian, wykrycie błędów w początkowo zdefiniowanych wskaźnikach i celach.

Poprzez ewaluację mid-term przeanalizowane zostaną dokumenty programowe w świetle doświadczeń dotyczących implementacji oraz w kontekście danych diagnostycznych dotyczących dynamicznie zmieniającej się sytuacji społeczno – gospodarczej. Ewaluacja mid-term uwzględni również ocenę skuteczności osiągnięcia założonych celów LSR. Ponadto, ocenie zostanie poddany poziom osiągnięcia poszczególnych wskaźników (analiza ilościowa). Ze względu na fakt, iż ewaluacja mid-term skierowana jest przede wszystkim na dociekanie problemów organizacyjnych i ich przyczyn, konieczne będzie wykorzystanie badań jakościowych, co przysłuży się do niwelowania problemów i pejoratywnych aspektów w przyszłości. W tym celu zastosowane zostanie podejście partycypacyjne, oparte na dialogu i angażowaniu interesariuszy. Zakłada się wykorzystanie następujących metod badawczych: obserwacja uczestnicząca, ankietyzacja beneficjentów, analiza procesów związanych z realizacją LSR.

Ewaluację mid-term przeprowadzać będzie LGD przy współpracy z podmiotem zewnętrznym. Wyniki ewaluacji mid-term przyczyniają się do określenia modyfikacji istotnych z punktu widzenia wdrażania LSR dokumentów. Przekazane informacje Zarząd będzie rozpatrywał i analizował na posiedzeniach zwoływanych w trybie i terminach

statutowych. Po każdej ocenie Zarząd rozważy czy sposób wdrażania LSR jest prawidłowy oraz wskaże ewentualne środki, jakie trzeba będzie przedsięwziąć by wdrażanie Strategii było bardziej skuteczne. Ponadto zaproponuje zmiany lub aktualizację Strategii. Ewentualna zmiana celów szczegółowych oraz przedsięwzięć następować będzie po konsultacjach ze społecznością lokalną.

W celu określenia długotrwałych efektów LSR, w tym wielkości zaangażowanych środków, skuteczności i efektywności pomocy, zakłada się przeprowadzenie ewaluacji ex-post. Ten rodzaj badania pełni funkcję rozliczeniową (egzekwowanie odpowiedzialności) – zdaje relację z tego, czy założone cele interwencji zostały osiągnięte oraz czy proces ich realizacji był efektywny. Ponieważ podejmowane interwencje są realizowane z wykorzystaniem środków publicznych, ewaluacja ex-post ma znaczenie we wzmacnianiu odpowiedzialności za sposób ich wydatkowania. Z drugiej strony, ewaluacja ex-post pełni także funkcję formatywną – uzyskane wyniki mogą posłużyć do uskutecznienia i usprawnienia planowanych w przyszłości interwencji.

Ten rodzaj ewaluacji jest społeczno – ekonomicznym badaniem oceniającym znaczenie przeprowadzonej interwencji w zakresie realizacji potrzeb, na które miała odpowiadać, jak również oceniającym jej niezamierzone efekty. Ten rodzaj badania przeprowadzony zostanie po zakończeniu realizacji LSR. W odniesieniu do praktyk przyjętych w Unii Europejskiej ewaluacja ex-post będzie realizowana nie później niż trzy lata po zakończeniu działań¹⁰.

W planowanym badaniu ewaluacyjnym uwzględnione zostaną realne efekty wprowadzonych interwencji. Poprzez porównanie tego, co powinno zostać osiągnięte dzięki określonym działaniom z tym, co faktycznie osiągnięto, możliwa będzie odpowiedź na pytanie: czy cele interwencji zostały zrealizowane, a jeżeli tak, to w jakim stopniu.

Ocena LSR w ramach ewaluacji przeprowadzona zostanie w oparciu o następujące kryteria:

- trafność – ocena adekwatności planowanych celów zawartych w Strategii oraz metod jej wdrażania do problemów i wyzwań społeczno – ekonomicznych, które zostały zidentyfikowane w diagnozie;
- skuteczność – ocena stopnia realizacji zakładanych celów, skuteczności użytych metod, instytucji oraz wpływu czynników zewnętrznych na ostateczne efekty;
- efektywność – ocena relacji pomiędzy nakładami, kosztami, zasobami (finansowymi, ludzkimi, administracyjnymi) a osiągniętymi efektami;
- użyteczność – ocena całości rzeczywistych efektów wywołanych przez realizację Strategii (zarówno planowanych, jak i nieplanowanych – tzw. ubocznych) w odniesieniu do wyzwań społeczno - ekonomicznych;
- trwałość – ocena ciągłości efektów realizacji Strategii w perspektywie średnio i długookresowej¹¹.

Ewaluacja mid-term skoncentrowana będzie na ocenie postępu wdrażania Strategii, natomiast ewaluacja ex-post, zgodnie z założeniem, skoncentrowana będzie na ocenie efektów zrealizowanej Strategii. Ewaluacja zweryfikuje

---

¹⁰ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz ustanawiające przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1083/2006.

¹¹ K. Olejniczak, *Wprowadzenie do zagadnień ewaluacji* [w:] K. Olejniczak, M. Kozak, B. Ledzion (red.) *Teoria i praktyka ewaluacji interwencji publicznych. Podręcznik akademicki*, Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne, Warszawa 2008, s. 23.

niejako optymistyczną teorię zmiany, która została określona w dokumencie programowym – LSR. Zakłada się, że poprzez przeprowadzenie badania ewaluacyjnego, możliwe będzie dokonanie oceny:

- stopnia realizacji LSR do zakładanych wskaźników oraz prawidłowości realizacji LSR;
- przyjętych wskaźników zawartych w LSR w odniesieniu do celów i przedsięwzięć;
- zakresu osiągniętych celów ogólnych i szczegółowych;
- postępu we wdrażaniu poszczególnych przedsięwzięć w nawiązaniu do projektów, które: są w trakcie weryfikacji, są w trakcie realizacji (mają podpisane umowy) oraz są zakończone (otrzymały refundację);
- działań podjętych przez LGD w zakresie zagwarantowania jakości i efektywności wdrażania LSR;
- wytycznych dotyczących aktualizacji oraz ewentualnych zmian w LSR, ze szczególnym uwzględnieniem wskaźników realizacji LSR oraz kryteriów wyboru.

W zakresie realizowanego badania wykorzystane zostaną metody ilościowe i jakościowe, służące określeniu wpływu interwencji na obserwowane zmiany społeczno – gospodarcze.

Przeprowadzenie badania ewaluacyjnego ex-post zlecone zostanie podmiotowi zewnętrznemu, przy ścisłej współpracy z LGD. Ewaluacja zewnętrzna zapewni wysoki poziom obiektywności wyników oraz umożliwi wykorzystanie specjalistycznej wiedzy, jaką dysponują eksperci zewnętrzni. Ponadto, pracownicy Biura LGD będą odpowiedzialni za przekazywanie informacji potrzebnych do sporządzenia ewaluacji oraz stały monitoring i współpracę z ekspertami zewnętrznymi.

Lokalna Strategia Rozwoju, od początku wdrażania, aż do zakończenia poddana będzie również stałemu monitoringowi. Należy przez to rozumieć proces systematycznego zbierania i analizowania informacji ilościowych i jakościowych na temat funkcjonowania LGD oraz stanu realizacji strategii w aspekcie rzeczowym i finansowym. Poprzez monitoring możliwe będzie uzyskanie informacji zwrotnych na temat skuteczności i wydajności wdrażanej Strategii oraz dokonanie oceny zgodności realizacji projektów z założonymi wcześniej celami. Proces monitoringu przebiegać będzie dwutorowo. Z jednej strony obejmować będzie postęp rzeczowej realizacji LSR:

- analiza stopnia osiągnięcia mierzalnych i weryfikowalnych wskaźników wykonalności celów;
- monitoring operacyjny – bezpośrednie rozmowy z beneficjentami, wizytacja na miejscu realizacji projektu;
- angażowanie społeczności lokalnej w proces – konsultacje społeczne, badania ankietowe.

Z drugiej strony monitoring obejmie kwestie finansowe – sposób wydatkowania środków na poszczególne projekty i działania LGD.

System monitoringu oparty będzie na następujących zasadach:

- zasada wiarygodności - informacje będą wiarygodne i oparte na niepodważalnych danych, by tym samym wyeliminować ryzyko podjęcia niewłaściwych działań korygujących;
- zasada aktualności – informacje będą gromadzone, przekazywane i oceniane w sposób ciągły, który umożliwi podjęcie na czas działań korygujących oraz stosownych korekt w momencie aktualizacji Strategii;
- zasada obiektywności – monitorowanie prowadzone będzie w oparciu o analizę wskaźników porównawczych, co umożliwi prowadzenie obiektywnej oceny niezakłóconej subiektywnością wynikającą z przywiązania do własnych pomysłów;
- zasada koncentracji na punktach strategicznych - monitorowanie skupione będzie przede wszystkim na tych obszarach życia społeczno-gospodarczego, w których istnieje prawdopodobieństwo wystąpienia największych odchyień, mogących wywoływać zahamowania w realizacji założeń Strategii lub ich zatrzymanie;
- zasada realizmu – monitoring będzie zgodny z realiami realizowanych działań;
- zasada koordynacji informacji – monitorowanie prowadzone będzie w taki sposób, aby było skoordynowane z tokiem prowadzonych prac i jednocześnie nie wpływało na ich zahamowanie oraz nie

- zakłócało realizację podejmowanych działań; informacje płynące z prowadzonego monitoringu docierać będą do wszystkich zainteresowanych, aby umożliwić im właściwe podejmowanie decyzji mających znaczenie strategiczne;
- zasada elastyczności - proces monitorowania będzie bardzo elastyczny, zapewniający szybkie reagowanie na zachodzące zmiany.

Monitoring prowadzony będzie na bieżąco przez pracowników LGD. Sprawozdania przedstawiane będą cyklicznie, przynajmniej 2 razy w roku (okres badany: półrocze), Zarządowi który w przypadku stwierdzenia ewentualnych trudności w realizacji Strategii, występować będzie z wnioskami o aktualizację LSR do Walnego Zebrania Członków Stowarzyszenia LYSKOR. Monitoringowi poddane zostaną m.in.:

- działalność biura oraz jego pracowników;
- strona internetowa LGD.
- harmonogram ogłaszanych konkursów;
- stopień realizacji poszczególnych celów;
- stopień realizacji wskaźników;
- stopień wykorzystania budżetu;

Wnioski z analiz będą wykorzystywane w bieżącej pracy LGD i jej organów oraz w procesie aktualizacji LSR. Procedury dotyczące monitoringu oraz ewaluacji zawarto w Załączniku nr 2 do niniejszej Strategii.

XII. STRATEGICZNA OCENA ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO

Projekty strategii, jako dokumentów, których realizacja może potencjalnie znacząco wpływać na środowisko, mogą wymagać na etapie projektowania, poddania ich treści strategicznej ocenie oddziaływania na środowisko. Przedmiotowe przepisy uzależniają jednakże konieczność przeprowadzenia takiej oceny od indywidualnej zawartości dokumentu oraz zewnętrznych uwarunkowań jego realizacji. Na podstawie art. 47, 49 i 57 ustawy z dnia 3 października 2008 roku o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko, w dniu 23 listopada 2015 r. wystąpiono do RDOŚ w Katowicach z zapytaniem, czy dokument LSR LYSKOR kwalifikuje się do przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko. Zapytanie to poprzedzone zostało analizą LSR pod kątem spełniania kryteriów kwalifikujących do strategicznej oceny oddziaływania na środowisko. W wyniku tej analizy uznano, iż opracowana LSR opracowana przez Stowarzyszenie LYSKOR w okresie programowania 2014-2020 będzie stanowić instrument realizacji założeń Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego ŚLĄSKIE 2020+ poprzez realizację priorytetów Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020, a także częściowo Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020, czyli dokumentów, dla których dokonano już strategicznej oceny oddziaływania na środowisko z pozytywną opinią RDOŚ i PWIS. Ponadto cele ogólne, cele szczegółowe oraz przedsięwzięcia wskazane w dokumencie LSR LYSKOR są jedynie wstępnymi koncepcjami, których skonkretyzowanie nastąpi dopiero poprzez wybór projektów do realizacji.

Możliwe oddziaływanie na środowisko przedsięwzięć realizowanych w wyniku wdrażania Strategii będzie rozpatrywane podczas procedowania możliwości finansowania poszczególnych inwestycji. W przypadku zamierzeń, które mogą znacząco oddziaływać na środowisko zostanie przeprowadzona procedura oceny oddziaływania na środowisko w trybie ustawy z dnia 3 października 2008 roku o *udostępnianiu informacji o środowisku...* Analizy w ramach powyższych procedur, stanowić będą podstawę do podjęcia decyzji o dopuszczalności realizacji, a w szczególności zakresie danej inwestycji.

W odpowiedzi na zapytanie LGD, RDOŚ w piśmie z dnia 10.12.2015 r.(znak WOOŚ.410.607.2015.RK1) uznał, że projekt Strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność Stowarzyszenia LYSKOR nie wymaga przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko w myśl przepisów ustawy z dnia 3 października 2008 roku o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko.

XIII. Wykaz literatury

- [1] Podręcznik dla Lokalnych Grup Działania w zakresie opracowania Lokalnych Strategii Rozwoju na lata 2014-2020, Wyd. III uzupełnione i zaktualizowane, Warszawa 2015
- [2] Bębenek P., Magryś W., Metody podejmowania decyzji na etapie wyboru projektów realizowanych w ramach lokalnych strategii rozwoju, [w:] Monitorowanie rozwoju regionu – wymiar społeczny, gospodarczy i środowiskowy, red. K. Malik, Wyd. Instytut Śląski,
- [3] Bębenek P., Wilczyński R., Kształcenie liderów odnowy wsi w Polsce, [w:] Kapitał ludzki w rozwoju regionalnym – uwarunkowania makro- i mikroekonomiczne, red. K. Heffner, K. Malik, Wyd. Instytut Śląski, Opole 2005
- [4] Heffner K., Czynniki rozwoju obszarów wiejskich – rola małych miast. Uwarunkowania i kierunki przemian społeczno-gospodarczych na obszarach wiejskich, red. nauk. A. Rosner, PAN, Warszawa 2005
- [5] K. Olejniczak, Wprowadzenie do zagadnień ewaluacji [w:] K. Olejniczak, M. Kozak, B. Ledzion (red.) Teoria i praktyka ewaluacji interwencji publicznych. Podręcznik akademicki, Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne, Warszawa 2008
- [6] Strategia Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2020+”
- [7] Strategia Regionalnych Inwestycji Terytorialnych Subregionu Zachodniego Województwa Śląskiego
- [8] Regionalny Program Operacyjny Województwa Śląskiego na lata 2014-2020
- [9] Strategia Rozwoju Kraju 2020

Załączniki do Strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność na lata 2016-2023

Załącznik nr 1 – Procedura aktualizacji LSR

Procedura aktualizacji LSR

I. Słownik

Użyte w niniejszej procedurze zwroty oznaczają:

- 1) LGD – Stowarzyszenie LYSKOR
- 2) LSR – Strategia Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność na lata 2016-2023;
- 3) Zarząd – Zarząd Stowarzyszenia LYSKOR
- 4) Biuro LGD – Biuro Stowarzyszenia LYSKOR
- 5) WZC – Walne Zebranie Członków Stowarzyszenia LYSKOR

II. Organy odpowiedzialne za proces aktualizacji LSR

1. Nadzór nad realizacją i aktualizacją LSR należy do kompetencji WZC.
2. Organem odpowiedzialnym za przeprowadzenie procesu aktualizacji LSR jest Zarząd przy pomocy Biura LGD.
3. Zarząd nadzoruje Biuro LGD w realizacji zadań związanych z procesem aktualizacji LSR, a także jest odpowiedzialny za analizę i ocenę danych zbieranych przez Biuro LGD.

III. Proces aktualizacji LSR

1. Aktualizacja LSR to proces, który ma na celu wprowadzenie koniecznych zmian w LSR, w tym działań naprawczych.
2. Proces aktualizacji inicjuje Zarząd z własnej inicjatywy lub na wniosek Rady, Komisji Rewizyjnej bądź min. 10% członków LGD.
3. LSR może wymagać aktualizacji w szczególności w przypadku:
  - a. Przeprowadzonej kontroli przez podmiot zewnętrzny i konieczności wdrożenia zaleceń pokontrolnych;
  - b. Monitoringu lub ewaluacji;
  - c. Zmiany przepisów prawa regulujących kwestie zawarte w LSR.

4. Zarząd we współpracy z Biurem LGD, organizuje proces aktualizacji LSR i dokonuje czynności w zakresie:
  - a. Dookreślenia zakresu i brzmienia proponowanych zmian;
  - b. Określenia metod angażowania społeczności lokalnej w proces aktualizacji LSR.
5. Wśród metod angażowania lokalnej społeczności w proces aktualizacji LSR znajdują się przynajmniej:
  - a. Zamieszczenie na stronie internetowej LGD proponowanych zmian w zapisach LSR i określeniem minimum 7-dniowego terminu zgłaszania uwag;
  - b. Prowadzenie konsultacji drogą telefoniczną, mailową lub osobiście w biurze LGD w okresie terminu zgłaszania uwag, o którym mowa w pkt. a;
  - c. Organizacja minimum 1 spotkania konsultacyjnego z lokalną społecznością, podczas którego uczestnicy będą mogli zapoznać się z proponowanymi zmianami i przedstawić swoje uwagi i propozycje, przy czym informacja o spotkaniu zamieszczona zostanie na stronie internetowej LGD minimum 7 dni przed spotkaniem.
6. W efekcie prowadzonych działań partycypacyjnych, dających jak najpełniejszą odpowiedź na potrzeby i preferencje społeczności lokalnej obszaru LGD, Biuro LGD sporządza zestawienie uwag i propozycji. Zestawienie opracowywane jest w formie tabelarycznej i uwzględnia treść propozycji, zgłaszającego, opinię Zarządu, uzasadnienie w przypadku odrzucenia lub odroczenia włączenia propozycji do LSR.
7. Po zakończeniu konsultacji społecznych Biuro LGD opracowuje końcową wersję propozycji zmian w LSR, którą po pozytywnym zaopiniowaniu Zarządu, poddaje się pod obrady WZC.
8. WZC ostatecznie określa i zatwierdza zmiany LSR poprzez podjęcie stosownej uchwały.

IV. Upowszechnianie wyników

Informacje dotyczące aktualizacji LSR zamieszczane są na stronie internetowej LGD, a także udostępnione do wglądu w Biurze LGD.

Załącznik nr 2 – Procedura dokonywania ewaluacji i monitoringu

Procedura dokonywania ewaluacji i monitoringu LSR

I. Słownik

Użyte w niniejszej procedurze zwroty oznaczają:

- 1) LGD – Stowarzyszenie LYSKOR
- 2) LSR – Strategia Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność na lata 2016-2023;
- 3) Zarząd – Zarząd Stowarzyszenia LYSKOR
- 4) Biuro LGD – Biuro Stowarzyszenia LYSKOR
- 5) WZC – Walne Zebranie Członków Stowarzyszenia LYSKOR

II. Organy odpowiedzialne za proces monitoringu i ewaluacji

1. Nadzór nad monitoringiem i ewaluacją należy do kompetencji Walnego Zebrania.
2. Organem odpowiedzialnym za monitoring i ewaluację jest Zarząd przy pomocy Biura LGD.
3. Zarząd nadzoruje Biuro LGD w realizacji zadań związanych z monitoringiem oraz ewaluacją, a także jest odpowiedzialny za analizę i ocenę danych zbieranych przez Biuro LGD.

III. Proces monitoringu

1. Monitoring to proces polegający na systematycznym kontrolowaniu postępów w realizacji LSR oraz funkcjonowania LGD, w kontekście zaplanowanych wskaźników, realizacji działań i budżetu, w założonym czasie.
2. Monitoringowi poddane zostaną min.:
  - 1) Działalność biura oraz jego pracowników;
  - 2) Strona internetowa LGD;
  - 3) Harmonogram ogłaszanych konkursów;
  - 4) Stopień realizacji poszczególnych celów;
  - 5) Stopień realizacji wskaźników;
  - 6) Stopień wykorzystania budżetu.
3. Monitoring prowadzony będzie na podstawie
  - 1) Rejestru doradztwa świadczonego w Biurze LGD;

- 2) List obecności ze spotkań informacyjno-konsultacyjnych;
- 3) Statystyk i odwiedzin strony internetowej LGD;
- 4) Analizy ewidencji/dokumentów własnych LGD;
- 5) Sprawozdań składanych przez beneficjentów;
4. Monitoring prowadzony jest na bieżąco, jednak jego wyniki przedstawiane są w formie półrocznych raportów monitorujących, sporządzanych przez Biuro LGD w terminie 2 miesięcy od zakończenia okresu, który objęty jest raportem.
5. Raporty monitorujące przekazywane są do wiadomości Zarządu.
6. Zakres procedury monitoringu oraz raportu monitorującego może zostać zawężony lub rozszerzony decyzją Zarządu LGD.
7. Jeżeli wnioski i rekomendacje z monitoringu tego wymagają, Zarząd uruchamia procedurę aktualizacji LSR we wskazanym zakresie, zgodnie z Procedurą aktualizacji LSR.

IV. Proces ewaluacji

1. Ewaluacja to ocena skuteczności, efektywności, użyteczności, trafności i trwałości podejmowanych działań.
2. Ewaluację LSR przewidziano dwukrotnie:
  - 1) Ewaluacja mid-term – sporządzana za okres 2016-2018 w I półroczu 2019 r.
  - 2) Ewaluacja ex-post – sporządzana za okres 2016-2023 po zakończeniu realizacji LSR, jednak nie później niż 3 lata po zakończeniu działań.
3. Ewaluacja mid-term oraz ex-post przeprowadzana będzie przez LGD przy współpracy z podmiotem zewnętrznym, wybranym przez Zarząd.
4. Zarząd lub Walne Zebranie może podjąć decyzję o konieczności przeprowadzenia dodatkowych ewaluacji w krótszych odstępach czasu niż wskazane w pkt. 2.
5. Ewaluacja jest badaniem obejmującym przede wszystkim ocenę:
  - 1) stopnia realizacji celów, przedsięwzięć i wskaźników przewidzianych w LSR;
  - 2) wpływu realizacji LSR na rozwój społeczny i gospodarczy obszaru LGD;
  - 3) zgodności ogłaszanych i realizowanych konkursów z harmonogramem określonym w LSR;
  - 4) zgodności i wysokości wydatkowania środków finansowych z przyznanego budżetu na poszczególne przedsięwzięcia;
  - 5) skuteczności promocji i aktywizacji społeczności lokalnej;
  - 6) działalności LGD, w tym przede wszystkim funkcjonowania organów stowarzyszenia, Biura LGD i jego pracowników.

6. Raport z ewaluacji zawiera ocenę podejmowanych działań w oparciu o następujące kryteria oceny:
  - trafność – ocena adekwatności planowanych celów zawartych w Strategii oraz metod jej wdrażania do problemów i wyzwań społeczno – ekonomicznych, które zostały zidentyfikowane w diagnozie;
  - skuteczność – ocena stopnia realizacji zakładanych celów, skuteczności użytych metod, instytucji oraz wpływu czynników zewnętrznych na ostateczne efekty;
  - efektywność – ocena relacji pomiędzy nakładami, kosztami, zasobami (finansowymi, ludzkimi, administracyjnymi) a osiągniętymi efektami;
  - użyteczność – ocena całości rzeczywistych efektów wywołanych przez realizację Strategii (zarówno planowanych, jak i nieplanowanych – tzw. ubocznych) w odniesieniu do wyzwań społeczno - ekonomicznych;
  - trwałość – ocena ciągłości efektów realizacji Strategii w perspektywie średnio i długookresowej
7. Elementy, które podlegają będą ewaluacji:
  - 1) Funkcjonowanie LGD – podlegać będą te obszary, które potwierdzą sprawność i efektywność funkcjonowania LGD, w tym min:
    - a)Efektywność pracy Biura i organów LGD;
    - b)Ocena pracowników;
    - c)Efektywność aktywizacji lokalnej społeczności;
    - d)Efektywność współpracy z innymi LGD.
  - 2) Wdrażanie LSR – ewaluacji podlegać będą obszary potwierdzające, czy realizacja LSR przebiega zgodnie z założeniami, w tym min.:
    - a)Stopień osiągnięcia celów LSR poprzez realizację wskaźników;
    - b)Stopień wykorzystania budżetu LSR;
    - c)Harmonogram ogłaszanych konkursów;
    - d)Jakość stosowanych kryteriów wyboru;
    - e)Inne zależnie od potrzeb wynikających z wdrażania LSR.
8. Biuro LGD odpowiada za przekazanie ewaluatorowi danych bazowych do dokonania ewaluacji.
9. Raport ewaluacyjny przedstawiany jest Walnemu Zebraniu Członków Stowarzyszenia.
10. W przypadku stwierdzenia niezgodności realizowanych działań z zapisami LSR lub ich negatywnej oceny, Zarząd zgłasza Walnemu Zebraniu Członków konieczność podjęcia działań naprawczych.

11. Za przygotowanie programu naprawczego odpowiedzialny jest Zarząd przy współpracy z Biurem LGD.
12. Jeżeli wnioski i rekomendacje z ewaluacji tego wymagają, Zarząd uruchamia procedurę aktualizacji LSR we wskazanym zakresie, zgodnie z przyjętą procedurą.

V. Upowszechnianie wyników

Informacje dotyczące działań podejmowanych w ramach monitoringu i ewaluacji, w szczególności raporty monitorujące i ewaluacyjne, zamieszczane są na stronie internetowej LGD, a także udostępnione do wglądu w Biurze LGD.

Załącznik nr 3 - Plan działania

Plan działania

CEL OGÓLNY nr	Lata	2016-2018			2019-2021			2022-2023			RAZEM 2016-2023		Program	Podziałanie/zakres Programu
		Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie (zł)	Wartość z jednostką miary narastająco	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie (zł)	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie (zł)	Razem wartość wskaźników	Razem planowane wsparcie (zł)		
CEL szczegółowy I.1.												PROW/RPO		
I.1		13	37,14%	649 500,00	13	74,29%	650 000,00	9	100,00%	450 000,00	35	1 749 500,00	PROW	Realizacja LSR
I.1		2	22,22%	417 000,00	3	55,56%	517 500,00	4	100,00%	606 000,00	9	1 540 500,00	PROW	Realizacja LSR
Razem cel szczegółowy I.1.				1 066 500,00			1 167 500,00			1 056 000,00		3 290 000,00		
Wskaźnik rezultatu				1 066 500,00			1 167 500,00			1 056 000,00		3 290 000,00		
Liczba utworzonych miejsc pracy		17	34,00%	1 066 500,00	18	70,00%	1 167 500,00	15	100,00%	1 056 000,00	50	3 290 000,00	PROW	Realizacja LSR
Razem cel ogólny I				1 066 500,00			1 167 500,00			1 056 000,00		3 290 000,00		

CEL OGÓLNY nr 2	Lata	2016-2018			2019-2021			2022 -2023			RAZEM 2016-2023		Program	Podziałanie/z akces Programu												
		Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastając o	Planowane wsparcie(zł)	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie(zł)	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie(zł)	Razem wartość wskaźników	Razem planowane wsparcie (zł)														
															5	80	5	47 733,77								
1.1	Nazwa wskaźnika	Cel szczegółowy 2.1.											PROW	Realizacja LSR												
		liczba obiektów nowych/przebudowanych lub modernizowanych/wyremontowanych/wyposażonych w wyniku realizacji operacji																								
		5	100,00%	47 733,77	0	100,00%	0,00	0	100,00%	0,00	0	0,00			5	47 733,77	47 733,77									
Razem cel szczegółowy 2.1.													PROW	Realizacja LSR												
Wskaźnik rezultatu 2.1.													PROW	Realizacja LSR												
Wzrost liczby osób korzystających z obiektów objętych operacjami													80	100,00%	47 733,77	0	100,00%	0,00	0	100,00%	0,00	80	47 733,77	47 733,77	PROW	Realizacja LSR
Cel szczegółowy 2.2.													PROW	Realizacja LSR												
1.2	Nazwa wskaźnika	Cel szczegółowy 2											PROW	Realizacja LSR												
		liczba wydarzeń/promocyjnych/informacyjnych																								
		6	100,00%	54 000,00	0	100,00%	0,00	0	100,00%	0,00	0	0,00			6	54 000,00	54 000,00									
Razem cel szczegółowy 2													PROW	Realizacja LSR												
Wskaźnik rezultatu													500	100,00%	101 733,77	0	100,00%	0,00	0	100,00%	0,00	500	101 733,77	101 733,77	PROW	Realizacja LSR
Razem cel ogólny 2													PROW	Realizacja LSR												

CZĘŚĆ OGÓLNA 3.1	Lata	2016-2018			2019-2021			2022-2023			RAZEM 2016-2023		Program	Podziałanie/z akces Programu
		Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie(zł)	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie(zł)	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie(zł)	Razem wartości wskaźników	Razem planowane wsparcie (zł)		
Cel szczegółowy 3.1.														
liczba obiektów i miejsc nowych/przebudowanych/zmodernizowanych/wyremontowanych/wyposażonych w wyznaczonej operacji														
		8	57%	1 200 000,00	4	29%	902 986,23	2	14%	225 280,00	14	2 328 266,23	PROW	Realizacja LSR
Razem cel szczegółowy 3.1.				1 200 000,00			902 986,23			225 280,00		2 328 266,23		
Wskaźnik rezultatu 3.1.														
Wzrost liczby osób korzystających z obiektów w objętych operacjami														
		100	50%	1 200 000,00	70	35%	902 986,23	30	15%	225 280,00	200	2 328 266,23	PROW	Realizacja LSR
Cel szczegółowy 3.2.														
liczba wydarzeń/imprez/inicjatyw z kultywowaniem tradycji, propagowaniem kultury, idei współpracy i inicjatyw /Inicjatywy														
		10	56%	65 203,00	8	100,00%	69 797,00	0	100,00%	0,00	18	135 000,00	PROW	Realizacja LSR
Razem cel szczegółowy 3.2.														
		5	7%	66 978,00	65	100,00%	68 022,00	0	100,00%	0,00	70	135 000,00	PROW	Realizacja LSR
Razem cel szczegółowy 3.2.				132 181,00			137 819,00			0,00		270 000,00		
Wskaźnik rezultatu 3.2.														
liczba osób uczestniczących w wydarzeniach i inicjatywach zorganizowanych dzięki wsparciu operacji														
		4500	50%	132 181,00	4500	100,00%	137 819,00			0,00	9000	270 000,00	PROW	Realizacja LSR
Razem cel ogólny 3				1 332 181,00			1 040 805,23			225 280,00		2 598 266,23		
Razem LSR				2 500 414,77			2 208 305,23			1 281 280,00		5 990 000,00		
Razem planowane wsparcie na przedsięwzięcia dedykowane tworzeniu i utrzymaniu miejsc pracy w ramach poddziałań Realizacja LSR PROW												54,92%		

Załącznik nr 4 – Budżet LSR

Budżet LSR

Budżet LSR						
Zakres wsparcia	Wsparcie finansowe (PLN)					
	PROW	RPO		PO RYBY	Fundusz wiodący	Razem EFSI
		EFS	EFRR			
Realizacja LSR (art. 35 ust. 1 lit. b rozporządzenia nr 1303/2013)	5 990 000,00					5 990 000,00
Współpraca (art. 35 ust. 1 lit. c rozporządzenia nr 1303/2013)	108 000,00					108 000,00
Koszty bieżące (art. 35 ust. 1 lit. d rozporządzenia nr 1303/2013)	1 260 000,00					1 260 000,00
Aktywizacja (art. 35 ust. 1 lit. e rozporządzenia nr 1303/2013)	45 000,00					45 000,00
Razem	7 403 000,00					7 403 000,00

Plan finansowy w zakresie poddziałania 19.2 PROW 2014-2020				
	Wkład EFRROW	Budżet Państwa	wkład będący wkładem krajowych środków	RAZEM
Beneficjenci inni niż jednostki sektora finansów publicznych	2 437 029,00	1 392 971,00		3 830 000,00
Beneficjenci będący jednostkami sektora finansów publicznych	1 374 408,00		785 592,00	2 160 000,00
Razem	3 811 437,00	1 392 971,00	785 592,00	5 990 000,00

Załącznik nr 5 – Plan komunikacji

Plan komunikacji

Główną przesłanką leżącą u podstaw opracowania Planu komunikacji jest tworzenie warunków do aktywnego, ciągłego i szeroko rozumianego uczestnictwa społeczności lokalnej we wdrażaniu LSR. Skuteczna komunikacja jest warunkiem skutecznego zaangażowania lokalnej społeczności w realizację LSR.

Cele główne komunikacji są adekwatne do celów strategicznych LSR. W szczególności cele związane będą z: celem głównym LSR, celami komunikacyjnymi, adresatami działań, środkami przekazywania informacji, wypracowanymi wskaźnikami oraz efektywnością. Opis działań komunikacyjnych, grup docelowych, środków przekazu, wskaźników realizacji oraz efektów działań komunikacyjnych znajduje zapis poniżej oraz w Tabeli *Plan komunikacji – cele, działania, środki i narzędzia komunikacji*, adresaci działań oraz wskaźniki pomiaru będącej załącznikiem do niniejszego Planu komunikacji w ujęciu lat 2016-2023.

Cel główny LSR 1: Wzmacnianie konkurencyjności i innowacyjności lokalnej gospodarki

Cel komunikacyjny do celu głównego LSR: Podniesienie świadomości mieszkańców w zakresie rozwoju gospodarczego obszaru.

Grupy docelowe: potencjalni wnioskodawcy, w tym: przedsiębiorstwa, mieszkańcy, grupy defaworyzowane.

Efekty: zainteresowanie potencjalnych wnioskodawców możliwością aplikowania w ramach konkursu

Cel główny LSR 2: Rozwój potencjału turystycznego obszaru

Cel komunikacyjny do celu głównego LSR: Poszerzenie informacji mieszkańców w zakresie konkurencyjności obszaru oraz realizacja promocji terytorialnej.

Grupy docelowe: potencjalni wnioskodawcy, w tym: przedsiębiorstwa, mieszkańcy, organizacje pozarządowe, JST.

Efekty: zainteresowanie potencjalnych wnioskodawców możliwością aplikowania w ramach konkursu

Cel główny LSR 3: Poprawa jakości życia mieszkańców obszaru umożliwiająca rozwój kapitału społecznego i ochronę lokalnego dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego

Cel komunikacyjny do celu głównego LSR: Aktywizacja oraz zwiększenie zaangażowania mieszkańców w kontekście aplikowania o środki zewnętrzne.

Grupy docelowe: potencjalni wnioskodawcy, w tym: mieszkańcy, grupy defaworyzowane, organizacje pozarządowe, JST.

Efekty: zainteresowanie potencjalnych wnioskodawców możliwością aplikowania w ramach konkursu.

Działania komunikacyjne i efekty ich wdrażania

Każdy Plan komunikacji określa pewne cele, które należy wskazać w ramach dalszych inicjatyw w stosunku do przekazywania informacji dla danych grup docelowych. Jest to istotne z uwagi na świadomość podejmowanych działań oraz ich wysokiej skuteczności. Proces ten jest kluczowy dla spójności oraz adekwatności przedsięwzięć w ujęciu LSR. Należy bowiem koncentrować się również na odpowiedzialności LGD w prowadzeniu inicjatyw komunikacyjnych. Kluczową rolę pełni tutaj monitoring działań, umożliwiający określenie pozytywnych lub negatywnych aspektów realizacyjnych. Informacje uzyskane dzięki tym działaniom, w przypadku problemów z wdrażaniem poszczególnych operacji, mogą stać się podstawą do wdrożenia programu naprawczego w zakresie komunikacji.

Tabela Plan komunikacji – cele, działania, środki i narzędzia komunikacji, adresaci działań oraz wskaźniki pomiaru

Termin	Cel komunikacji	Działanie komunikacyjne	Adresaci – grupy docelowe	Środki/narzędzia komunikacji	Wskaźniki planu komunikacji	Docelowe efekty
II połowa 2016	Poinformowanie potencjalnych wnioskodawców o LSR, jej celach, zasadach przyznawania dofinansowania, typach operacji, które będą miały największe szanse wsparcia z budżetu LSR, procedurach oceny i wyboru operacji.	Kampania informacyjna o głównych założeniach LSR 2014-2020.	Potencjalni wnioskodawcy, w tym głównie przedsiębiorcy, organizacje pozarządowe, mieszkańcy obszaru, grupy defaworyzowane.	Artykuły w prasie lokalnej oraz w mediach lokalnych. Artykuły w mediach społecznościowych. Artykuły na stronie internetowej LGD.	Liczba artykułów zamieszczonych w mediach lokalnych: 5. Liczba artykułów w mediach społecznościowych: 3 Liczba artykułów na stronach internetowych LGD: 3	Dotarcie do min. 100 osób
Od II połowy 2016 do końca realizacji Strategii każdorazowo przed konkursem w ramach celu 1.	Poinformowanie potencjalnych beneficjentów na temat założeń możliwości pozyskania środków na tworzenie lub rozwój działalności gospodarczej w ramach realizacji LSR.	Kampania informacyjna dot. celu ogólnego 1.	Potencjalni wnioskodawcy, w tym głównie przedsiębiorcy, mieszkańcy obszaru, grupy defaworyzowane.	Artykuły w mediach lokalnych; informacje na stronie internetowej LGD i na portalach społecznościowych ogłoszenia w siedzibie LGD, poczta elektroniczna (baza danych potencjalnych wnioskodawców). Informacje przekazywane do Lokalnego Punktu Informacyjnego Funduszy Europejskich. Spotkania informacyjne Informacje o naborze w PUP	Wskaźniki dla kampanii przed pojedynczym konkursem w ramach celu 1: Liczba artykułów w mediach lokalnych: 5 Liczba informacji na stronie internetowej LGD: 1 Liczba ogłoszeń w siedzibie LGD: 1 Liczba zamieszczonych informacji na portalach społecznościowych: 1 Liczba informacji przekazywanych do Lokalnego Punktu Informacyjnego Funduszy Europejskich: 1 Liczba spotkań informacyjnych: 1 Liczba informacji przekazanych do PUP: 3	Wskaźniki dla kampanii przed pojedynczym konkursem w ramach celu 1: Dotarcie do min. 200 osób
Od II połowy 2016 do końca realizacji Strategii każdorazowo przed konkursem w	Poinformowanie potencjalnych wnioskodawców o zasadach pozyskiwania środków w ramach celu 2 i 3 LSR.	Kampania informacyjna dot. celów ogólnych 2 i 3 dotycząca zasad opracowywania wniosków na poszczególne przedsięwzięcia	Potencjalni wnioskodawcy, w tym głównie przedsiębiorcy, organizacje pozarządowe, mieszkańcy obszaru, grupy defaworyzowane.	Artykuły w mediach lokalnych; informacje na stronie internetowej LGD i na portalach społecznościowych ogłoszenia w siedzibie LGD,	Wskaźniki dla kampanii przed pojedynczym konkursem w ramach celów 2 i 3: Liczba artykułów w mediach lokalnych: 5 Liczba informacji na stronie internetowej LGD: 1	Wskaźniki dla kampanii przed pojedynczym konkursem w ramach celów 2 i 3: Dotarcie do min. 200 osób

<p>ramach celu 2 i 3</p>				<p>Poczta elektroniczna (baza danych potencjalnych wnioskodawców). Informacje przekazywane do Lokalnego Punktu Informacyjnego Funduszy Europejskich. Spotkania informacyjne</p>	<p>Liczba ogłoszeń w siedzibie LGD: 1 Liczba zamieszczonych informacji na portalach społecznościowych: 1 Liczba informacji przekazywanych do Lokalnego Punktu Informacyjnego Funduszy Europejskich: 1 Liczba spotkań informacyjnych: 1</p>	
<p>Od II połowy 2017 do końca realizacji Strategii każdorazowo po zakończeniu konkursu</p>	<p>Pozyskanie informacji zwrotnej dotyczącej oceny jakości pomocy świadczony przez LGD pod kątem przeprowadzenia ew. korekt w tym zakresie, np. dodatkowego przeszkolenia osób udzielających pomocy, doskonalenia umiejętności komunikacyjnych.</p>	<p>Badanie satysfakcji wnioskodawców dot. świadczonej przez LGD na etapie przygotowania wniosków aplikacyjnych o wsparcie projektowanych działań.</p>	<p>Wnioskodawcy w poszczególnych zakresach operacji.</p>	<p>Ankieta skierowana drogą elektroniczną na adresy e-mail Wnioskodawców.</p>	<p>Wskaźniki dla badania jakości do pojedynczym konkursie: Liczba ankiet skierowanych drogą elektroniczną na adresy wnioskodawców: min. 90% Wnioskodawców</p>	<p>Wskaźniki dla badania jakości do pojedynczym konkursie: Dotarcie do min. 90% Wnioskodawców</p>

Źródło: Opracowanie własne.

Analiza efektywności zastosowanych działań komunikacyjnych i środków przekazu

Zaplanowane w Planie komunikacji działania komunikacyjne oraz wykorzystane środki przekazu podlegać będą okresowej analizie pod kątem skuteczności (osiągnięcia zakładanych efektów) oraz efektywności, czyli analizy wysokości nakładów ponoszonych na działania komunikacyjne w odniesieniu do uzyskiwanych efektów. Biuro zakłada także uzyskiwanie informacji zwrotnej od grup docelowych poszczególnych działań komunikacyjnych. W sytuacji, gdy Biuro LGD stwierdzi, że podejmowane działania nie przynoszą zakładanego efektu, możliwe będzie wdrożenie innych rozwiązań, np. zastąpienie jednego kanału innym lub zmodyfikowanie danego środka przekazu.

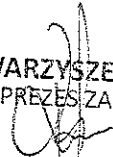
Opis wniosków/opinii zebranych podczas działań komunikacyjnych, sposobu ich wykorzystania w procesie realizacji:

Plan komunikacji przewiduje działania dotyczące zbierania informacji o funkcjonowaniu LGD w kontekście świadczonej przez Biuro LGD pomocy oraz poziomu zadowolenia z wdrażania LSR. W przypadku sygnałów dot. niezadowolenia z poziomu obsługi LGD lub sposobu przeprowadzenia operacji, konieczne będzie wdrożenie środków zaradczych, np. wyjaśnienia/sprostowania na spotkaniach, pozyskanie informacji przez pracowników Biura LGD bezpośrednio od wnioskodawców/odbiorców/uczestników działań, przeprowadzenie szerszych badań ankietowych z celu ustalenia, czy był to przypadek incydentalny, czy może jest to wina niesprawnego systemu. Po analizie informacji możliwe będzie ustosunkowanie się do uwag i zastrzeżeń i wyciągnięcie wniosków na przyszłość, by zapewnić zadowalające funkcjonowanie komunikacji w ramach LSR.

Część działań komunikacyjnych prowadzona będzie bezkosztowo. Zatem budżet przeznaczony na realizację planu komunikacji to 5 000 zł. Środki będą pochodzić z działania 19.4 *Wsparcie na rzecz kosztów bieżących i aktywizacji*.

Podsumowanie

Plan komunikacji zakłada prowadzenie wszelakich inicjatyw, umożliwiających poprawne i sprawne przekazywanie informacji kluczowych z punktu widzenia potrzeb mieszkańców lub beneficjentów projektu oraz pozyskania informacji zwrotnych. Ponadto, Plan ten precyzyjnie określa planowane przedsięwzięcia, co dodatkowo stanowi wartość dodaną w ramach spójności przekazywania informacji. Powiązanie działań komunikacyjnych z celami LSR stanowi bogate źródło zasadnych inicjatyw, przyczyniających się do rozwoju społeczno-gospodarczego obszaru.

STOWARZYSZENIE LYSKOR
PREZES ZARZĄDU
.....
Radostaw Łuszcz

STOWARZYSZENIE LYSKOR
44-295 Łyski, ul. Sikorskiego 2
NIP 642-294-87-18 REGON 240397359
tel/fax 32 440-76-01

